

PAPER DETAILS

TITLE: Kemâleddin Rumas Mescit ve Zaviyesine Ait Bir Vakfiye

AUTHORS: Zehra Odabasi, Osman Öztürk

PAGES: 92-115

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4301488>

Kemâleddin Rumtaş Mescit ve Zaviyesine Ait Bir Vakfiye

Zehra ODABAŞI

Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Konya, Türkiye,
ze.odabasi17@gmail.com (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

Osman ÖZTÜRK

Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Sanatları Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye,
osmanozturk@akdeniz.edu.tr

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 19.10.2024

Kabul: 23.12.2024

Yayın: 31.12.2024

Anahtar Kelimeler:

Vakfiye,
Kemâleddin Rumtaş,
Zaviye,
Mescit,
Selçuklu.

Türkiye Selçukluları devlet idaresinde ordu komutanlığı yapmış olan Kemâleddin Rumtaş'ın hayatı hakkında dönemin kaynaklarındaki bilgiler yok denecek kadar azdır. Selçuklu kaynakları, belki de Köseadağ Savaşı'ndan sonra siyasi ya da askeri bir suç nedeniyle gözetim altına alınan Kemâleddin Rumtaş'tan bahsetmekten imtina etmişlerdir. Buna karşın vakfiyelerden kardeşleri ve inşa ettiği vakıflar hakkında bilgi edinmek mümkün olabilmektedir. Kemâleddin Rumtaş'ın kardeşleri Celâleddin Karatay ve Seyfeddin Karasungur da Selçuklu Devleti'nde önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Türkiye Selçuklu devlet adamı ve vakıf kurucularından Celâleddin Karatay, 1248 yılında kardeşi Kemâleddin Rumtaş'ın Konya'da inşa ettirmiş olduğu mescit ve zaviyeye köy, arazi, dükkân ve işletmelerden oluşan gelirler tahsis etmiştir. Bu vakfiye daha önce incelenmiş olsa da istifade edilebilecek bir sûreti tarafımızdan ilk defa bu çalışma ile ortaya konulmuştur. Zaviyesi bugüne ulaşmayan vakfın vakfiyesinde banisi, görevlileri ve gelir kaynakları hakkında önemli bilgiler verilmiştir. Gelir kaynaklarının bulundukları yerler sıralanırken Konya'daki çarşılar, fırınlar ile şehir dışındaki köy ve arazilerin adları ve sınırları ile birlikte verilmiştir. Bu durum, 13. yüzyılda Selçuklu şehirlerinin ekonomik hayatı ve topografyası ile kültür hayatına önemli katkılar sağlamıştır.

A Waqfiyya belonging to Kemaleddin Rumtaş of the Mosque and Zawiye

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 19.10.2024

Accepted: 23.12.2024

Published: 31.12.2024

Keywords:

Waqfiyya,
Kemâleddin Rumtaş,
Zawiye,
Mosque,
Seljuk.

There is almost no information in the sources of the period about the life of Kemaleddin Rumtaş, who was an army commander in the state administration of the Seljuks of Turkey. Seljuk sources avoided mentioning Kemaleddin Rumtaş, who was perhaps taken into custody after the Battle of Köseadağ for a political or military crime. However, it is possible to obtain information about his brothers and the foundations he built from the foundation deeds. Kemaleddin Rumtaş's brothers Celâleddin Karatay and Seyfeddin Karasungur also provided important services in the Seljuk State. Celâleddin Karatay, one of the Seljuk statesmen and foundation founders of Turkey, allocated incomes consisting of villages, land, shops and businesses to the mosque and zawiya that his brother Kemaleddin Rumtaş had built in Konya in 1248. Although this foundation deed has been examined before, a usable copy of it has been presented by us for the first time in this study. The foundation's charter, whose zawiya has not survived to the present day, provides important information about its founder, officials and sources of income. While listing the places where the sources of income are located, the names and borders of the bazaars and bakeries in Konya and the villages and lands outside the city are given. This situation made important contributions to the economic and cultural life and topography of the Seljuk cities in the 13th century.

Atıf/Citation: Odabaşı, Zehra – Öztürk, Osman. “Kemâleddin Rumtaş Mescit ve Zaviyesine Ait Bir Vakfiye”. *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (SEMA)* 9 (Aralık 2024), 92-115. <https://doi.org/10.47702/sema.2024.42>

“This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)”

GİRİŞ

Konya, Türkiye Selçuklularının merkezi olduğu dönemde Anadolu'daki diğer bazı şehirlere göre büyük bir gelişme göstermiştir. Karaman Oğulları ile Osmanlı erken dönemi şehirlerinin oluşumunda Selçuklu şehir iskânının belirgin unsurları olan kale, cami, mescit, zaviye, han, hamam, dârüşşifâ, bedesten, çarşı, pazar ve mahalle gibi kamusal alanlar iç içe inşa edilmiştir. Şehirlerin plânlanmasında mühtedî vakıflarının da şüphesiz olumlu etkileri olmuştur. Devlet adamlarının inşa ettirdiği vakıf yapıları sayesinde Selçuklu şehirlerinin çarşı merkezleri, mahalleleri ortaya çıkmış, Türk-İslâm şehirciliğinin temelleri bu dönemde atılmaya başlanmıştır.

13. yüzyılda Selçuklu toplumu “*askerîler*”, “*şehirliler*” ve “*köylüler*” olmak üzere üç temel sınıfa ayrılmıştır. Askerî sınıfı Selçuklu yöneticileri oluşturmaktadır ki bunların içerisindeki divân ve saray memurlarından çoğunun bir eğitim kurumu özelliğindeki gulâmhanelerden yetiştiği bilinmektedir¹. Sultanın otoritesinin temsilcisi olan yönetici sınıf, onun hakimiyetini ve meşruiyetini pekiştirmek üzere toplumun faydalanabileceği eserler inşa ettirmeyi bir gelenek haline getirmiştir². Türkiye Selçukluları devrinde yönetici sınıf içerisinde yer alan Gulâm kökenli mühtediler de sultanın onayıyla toplumda birçok kamu hizmetinin sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla çeşitli alanlarda vakıflar kurmuşlardır ki bunlardan biri de Kemâleddin Rumtaş'tır. Anonim *Selçuknâme*'ye göre Kemâleddin Rumtaş 1243 yılında³, İ. H. Konyalı'ya göre ise 1251 yılında vefat etmiştir⁴. Ancak Celâleddin Karatay 645/1248 tarihli kervansaray vakfiyesinde Karatay Medresesi'nin tevliyetini yani idaresini “...*vakıflar üzerindeki tevliyeti, yaşadıkça, kendisine, sonra Tanrının kurtarası kardeşi büyük emir Kemâleddin Rumtaş'a, onun da ölümünden sonra, ikbâli devam edesi diğer kardeşi büyük emir, sipehsâlâr Tanrı kulu (Abdullah) oğlu Seyfeddin Kara Sunkur'a şart koydu.*”⁵ ifadeleriyle kendisinden sonra Kemâleddin Rumtaş'a bırakmıştır. Dolayısıyla 1248 yılında Kemâleddin Rumtaş'ın hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Celâleddin Karatay'ın 651/1254 tarihli medrese vakfiyesinde ise Kemâleddin Rumtaş'tan “*Emîr Kemâleddin Rumtaş bin Abdullah rahmetullah...*” şeklinde bahsedilmiştir. Dolayısıyla vakfiyenin tescil edildiği 1254 yılında hayatta olmadığına göre, Kemâleddin Rumtaş 1248-1254 yılları arasında vefat etmiş olmalıdır⁶. Mescit ve zaviye muhtemelen 1248 yılından önce inşa edilmiş, Celâleddin Karatay da kardeşinin vakfı için 1248 tarihli vakfiyesi ile buraya gelirler tahsis etmiştir.

1. Vakfiyesi

Selçuklu Emîrlerinden Kemâleddin Rumtaş tarafından yeniden tamir edilerek inşa edildiği anlaşılan mescit ve zaviyeye 646/1248 yılında abisi Celâleddin Karatay tarafından bazı gelirler tahsis edilmiştir. Vakfiyenin günümüze ulaşan ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmayan 646/1248 tarihli, Millet Kütüphanesi Arşivi'nde 623 numarada kayıtlı olan Arapça nüshası, Osmanlı döneminde bir deftere kaydedilmeden kopya edilmiş müstakil bir sûrettir⁷. Vakfiyeyi Konya Kadısı Muhammed b. Muhammed er-Râzî, sultan II. İzzeddin Keykâvus döneminde tasdik etmiştir. Vakfiyenin tanzim şahitleri İshak b. Şehinşâh b. Süleyman ed-Divriğî, Ebûbekir b. Ali el-Mütefakkih İlsarı, Cevbân b. Sungur b. Baykoca el-Amâsravî (Amasralı), ...ibn Ahmed ibn Ömer el-Haskefi

¹ Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İctimaî Tarihi*, I, (Ankara: Tekin Yay., 1999), 53.

² Halil İnalçık, “Osmanlı'da İstatistik Metodu Kullanıldı mı?”, *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, (der. Halil İnalçık, Şevket Pamuk), Ankara 2000, 3.

³ H. İ. Gök - F. Çoşguner, *Tarih-i Âl-i Selçuk, Anonim Selçuknâme*, (Ankara: Atıf Yayınları, 2014), 43.

⁴ İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi* (Konya: Memleket Baskı, 2007), 327.

⁵ Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi (VGMA), No. 608/1, 148; Osman Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri”, *Belleten* 12/45 (1948), 19.

⁶ VGMA, No. 608/1, 148; Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay”, 45.

⁷ Bu vakfiyenin tarafıma ulaştırılmasını sağlayan Konya Yazma Eserler Bölge Müdürü Bekir Şahin'e teşekkürlerimi sunarım.

(Hasankeyfli), Yusuf b. İbrahim b. Buğrahan ed-Dokâtî (Tokatlı), Yahya b. Yusuf b. Ebi Sa'd es-Sincânî (Sincanlı)'dır.

Bununla birlikte vakfiyenin sahibi, yeri ve tarihi hakkında farklı değerlendirmeler yapılmıştır. İ. Hakkı Konyalı, Karatay ailesinden olan Namdar Rahmi Bey'deki mescit ve zaviye vakfiyesinin bir nüshasını görmüş ve incelemiştir⁸. Osman Turan da Celâleddin Karatay'a ait vakfiyeleri neşrettiği ve değerlendirdiği çalışmasında bu mescit ve zaviye vakfiyesinin aslı ile tercümesini yayımlamıştır. Yine aslının ya da sûretinin nerede olduğunu açıklamadıkları ve Kemâleddin Rumtaş'a ait olduğunu ifade ettikleri bir vakfiyeyi M. Ferid Uğur ve M. Mesud Koman tanıtmışlardır⁹. İ. Hakkı Konyalı, Osmanlı dönemi kayıtlarında mescide dair “*vakf-ı mescid-i Karatay nezd-i türbe-i kutbü'l- meşâyih hazret-i Fakih Ahmed kuddise sirruhû*” şeklinde bir kayda rastladığını belirterek bu mescidin vâkıfının Celaledin Karatay olduğunu kabul etmiştir¹⁰. Aynı şekilde Koman ve Uğur da bu mescit ve zaviye vakfiyesini yanlış olarak Kemaleddin Rumtaş'a nispet etmişlerdir¹¹. Halbuki Celaledin Karatay'ın düzenlediği 646/1248 tarihli vakfiye, Celâleddin Karatay'ın kardeşi Kemâleddin Rumtaş'ın banisi olduğu mescit ve zaviyeye aittir¹². Bu vakfiyeden anlaşılacağı üzere Celaledin Karatay, kardeşi Kemaleddin Rumtaş'ın banisi olduğu bu mescit ve zaviyeye yalnızca bazı akarların gelirlerini vakfetmiştir¹³. Nitekim Osmanlı arşiv kayıtlarında Karatay Medresesi'ne ait gelirlerden sonra “*vakf-ı mescid-i Karatay el-mezbûr mukarrer*” başlığı altında Hoca Fakih Ahmed civarında birtakım akar gelirlerinin belirtilmiş olması da bu fikri doğrulamaktadır.

2. Yeri ve İnşa Tarihi

1248 tarihli vakfiyede mescit ve zaviyenin yeri “*Konya şehrinin dışında, doğu tarafında, hendeğin kenarında*” şeklinde tarif edilmiştir. Günümüzde okuma salonu olarak kullanılan ve “Karatay Mescidi” olarak bilinen, Meram İlçesi Armağan Mahallesi'nde Hoca Fakih Caddesi ile Başsavcı Sokağı'nın birleştiği köşede yer alan mescidin vakfiyede belirtilen mescit olduğu yönünde genel bir kanı mevcuttur. Selçuklular döneminde belirtilen tarihte Konya şehrinin Alâeddin Tepesini çevreleyen İç Kale ve İç Kale'yi çevreleyen Dış Kale'den müteşekkil olduğu düşünüldüğünde günümüzde Karatay Mescidi olarak ifade edilen yapı, o dönemin Konya'sının batısında kalmaktadır. Ayrıca mescit ve zaviyenin sınırları tarif edilirken bir bölümünün ismi zikredilmeyen bir nehrin kenarında son bulduğu ve bir bölümünün de “*hendeğin kenarındaki/yanındaki bir yol*” olduğu ifade edilmektedir. “Nehir” ifadesi ile Meram Deresi'nin kollarından biri, “hendek” ile de orta çağ surlarının etrafını çevreleyen ve düşman saldırılarına karşı kullanılan hendek olduğu düşünülebilir. Ancak Selçuklu döneminde Konya'daki su kaynaklarına bakıldığında şehrin doğusunda bu tür bir nehir ve yakınında da bir mescit yoktur. Türkiye Selçukluları döneminde batıdaki dağlardan çıkan kaynaklar toprak borularla getirilerek Konya'daki sokak çeşmelerinden akıtılmıştır. Konya'nın ihtiyacını geniş çapta karşılayan su, şu anda Altınapa Barajı'nın üzerinde kurulduğu Başara tarafından gelen ırmağın suyu olup Dere ve Meram'dan Havzan'daki üstü kubbeli havuzlara arklar içinden akıtılarak burada süzöldükten sonra toprak borular içinde Konevi Zaviyesi ile şimdiki Gedavet Parkı arasındaki Çeşme Kapısı'na getirilmiş, oradan içmek ve hamamlarda kullanmak üzere şehre verilmiştir¹⁴. Muhtemelen vakfiye sûretinin kopya edilmesi sırasında bu zaviyeli mescidin konumuna batı yazılması gerekirken doğu yazılmıştır. Buranın “Karatay Mescidi” olarak anılmasının bir diğer sebebi, Kemâleddin

⁸ Konyalı, *Konya Tarihi*, 327.

⁹ M. Ferit Uğur-Mesud Koman, *Selçuklu Büyüklerinden Celâlüddin Karatay ile Kardeşlerinin Hayat ve Eserleri* (Konya: Yeni Kitap Basımevi, 1940), 75-77.

¹⁰ Konyalı, *Konya Tarihi*, 291.

¹¹ Uğur- Koman, *Selçuklu Büyüklerinden Celâlüddin Karatay ile Kardeşlerinin Hayat ve Eserleri*, 74-77.

¹² Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celaledin Karatay”, 155-156.

¹³ Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celaledin Karatay”, 156.

¹⁴ KŞS, No. 1, s.111.

Rumtaş'ın abisi Celâleddin Karatay'ın buraya gelirler vakfeden bir vakfiyesinin bulunmasından dolayı banisi konusunda oluşan karışıklıktır. Bir diğer sebep ise Kemâleddin Rumtaş'ın bu zaviye ve mescidin inşası sırasında nezaret altında olma ihtimalidir, çünkü vefatı daha önce de belirtildiği 1248-1254 yılları arasındadır. Celâleddin Karatay bu durumda, inşa sırasında zaviye ve mescidin vakfiyesini hazırlatmış olabilir. Türkiye Selçukluları döneminde vakıfların inşasından önce ya da sonra tanzim ve tescil edilmiş birçok vakfiye örneği vardır. Tarafımızdan tahlil edilen vakfiyede Kemâleddin Rumtaş hakkında bu düşünceye sebep olan önemli bir ifade vardır. “Allah iki cihanda da kurtuluşunu nasip etsin, umutlarına yardım etsin” cümlesi, Kemâleddin Rumtaş'ın vakfiye tanzim edilirken hayatta olduğunu ancak hasta ya da nezaret altında olma ihtimalini göstermektedir. Dolayısıyla adı geçen mescit ve zaviye onun ölümünden sonra tamamlanmış olabilir.

Yine vakfiyesinde Kemâleddin Rumtaş'ın “yenilediği, tamir ettiği ve inşa ettiği mescidin ve zaviyenin” ibarelerinden adı geçen bu mescit ve zaviyenin Kemâleddin Rumtaş tarafından ilk olarak yaptırılmadığı ve belki daha önceden var olan bir mescit ve zaviyenin kendisi tarafından tamir edilerek yeniden inşa edildiği söylenebilir. Çalışmanın sonunda tüm metni verilen Celâleddin Karatay'a ait 646/1248 tarihli mescit ve zaviye vakfiyesinden, kardeşi Kemâleddin Rumtaş'ın inşa ettirdiği bu vakfa Celâleddin Karatay'ın vakıflar tahsis ettiği anlaşılmaktadır.

Kemâleddin Rumtaş Konya'da bir de medrese inşa ettirmiştir. Kemâliye Medresesi bugün Konya'nın Karatay İlçesi, Şems-i Tebrizî Mahallesi, Ankara Caddesi üzerindedir. Medresenin güney batısında Alâeddin Tepesi ve Alâeddin Camii, batısında Karatay Medresesi, kuzey doğusunda Kız Öğretmen Okulu (Dârü'l-Muallimât) vardır. Bu medrese farklı kaynaklarda “Kemâliye”¹⁵, “Kemâleddin Rumtaş” ya da “Küçük Karatay/Karatay-ı Sağır”¹⁶, “Turumtaş ibn-i Abdullah Medresesi”¹⁷ olarak adlandırılmıştır. Kemâliye Medresesi, Kemâleddin Rumtaş tarafından muhtemelen 1248 yılında yaptırılmıştır. Onun vâkıfı olduğu medrese tamamen yıkılmış ve vakfiyesi ile kitabesi günümüze ulaşmadığından medresenin kesin inşa ve vâkıfının ölüm tarihi hakkında net bir bilgi vermek mümkün değildir. Ancak Celâleddin Karatay'ın bânisi olduğu Karatay Medresesi'ne ait vakfiye sûretinde Karatay Medresesi tarif edilirken Kemâliye Medresesi'nden de söz edilmiştir. Burada “Payitaht Konya şehri içinde, kardeşi Emîr Kemâleddin Rumtaş Medresesi hizasındaki caddede şöhretine ve yalnızlığına mebni hududlar beyandan müstağni medrese...”¹⁸ ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadeden hem medresenin Kemaeddin Rumtaş tarafından yapıldığı hem de Karatay Medresesi'nden önce inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır¹⁹.

3. Bânisi

Mescit ve zaviyeden müteşekkil bir biçimde inşa edilen bu yapının kurucusu Selçuklu Emîrlerinden Kemâleddin Rumtaş'tır ve hayatı hakkında Selçuklu dönemi kroniklerinde herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Claude Cahen'e göre Celâleddin Karatay ve kardeşleri Konya'nın yerlisi olup erken yaşlarda ihtida etmişlerdir. Abilerinden başka Seyfeddin Karasungur ve Kemâleddin Rumtaş'ın da Türk isimleri taşımalarından dolayı ailesinin Türk olabileceğini düşünen Cahen, bu durumda ailenin Abbasîler döneminde Türkistan'dan gelerek Bizans sınırlarına yerleştirilen Oğuz

¹⁵ Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi (VGMA), No. 4635, 46.

¹⁶ Osmanlı Arşivi (BOA), *Evkâf Nezâreti Mektubi Kalemi Cihat* [EV.MKT.CHT], 0708. 60; Osmanlı Arşivi (BOA), *Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi* [EV.MH.], 02196. 0245; VGMA, No. 4635. 046.

¹⁷ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGM.), *Tapu Tahrir Defterleri* (TT.d.), 584.

¹⁸ VGMA, Defter No. 608/1, 148; Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay”, 140.

¹⁹ Kemâliye (Küçük Karatay) Medresesi ile ilgili daha detaylı bilgi için bk. Zehra Odabaşı, “Türkiye Selçukluları'ndan Osmanlı'ya Küçük Bir Miras: XIX. Yüzyılda Küçük Karatay (Kemâliye) Medresesi”, *Vakıflar Dergisi* 44 (2015), 95-103; Ahmet Yavuzylmaz - Zekeriya Şimşir, “Konya Kemâliye/Küçük Karatay Medresesi Üzerine Bir Restitüsyon Denemesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 58 (2023), 135-168.

Türklerinden olduğunu ifade etmiştir²⁰. Ona göre bu ailenin bireyleri dönemin saltanat merkezi olan Konya’da Hristiyanlığa geçmiş, fakat isim ve dillerini muhafaza etmişlerdir. Halbuki Selçuklular döneminde gulâm kökenli olan devlet adamlarının tamamının isimleri bir Türk bir de İslâmî kökenli bir addan oluşmakta ve bunun yaygın bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır²¹. Paul Wittek ise, Celâleddin Karatay ve kardeşinin isimlerinin başında bulunan “kara” kelimesi ile Celâleddin Karatay’ın kardeşi Seyfeddin Karasungur’un Denizli’deki valilik görevini ilişkilendirerek bu üç kardeşin Selçuklu hizmetinde bulunmuş olan Bizans kökenli Mavrezemos’un oğulları olduğunu iddia etmiştir²². Ancak tarafımızdan incelenen mescit ve zaviye vakfiyesinin hem asıl metnindeki satırda hem de derkenardaki notta (قره طايي بن كمال الدين) şeklinde bir ibare geçmekte ve belgenin yine asıl satırında (كمال الدين) ibaresinden sonra (عبد الله) ibaresinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu ibareden babasının isminin “Abdullah” olduğu anlamı çıkmaktadır²³. Selçuklu idaresindeki gulâm ve mühtedi kökenli olan devlet adamlarının baba adları dönemin kaynaklarına genellikle “Abdullah”²⁴ şeklinde kaydedilmiştir. Dolayısıyla gulâm kökenli olduğu bilinen Kemâleddin Rumtaş ve diğer kardeşlerinin baba adlarının hepsi kaynak ve vakfiyelerde “Abdullah”tır. Bununla birlikte vakfiyede muhtemelen kâtibin yanlış yazımından kaynaklanan daha farklı bir hata, Kemâleddin Rumtaş’ın Celâleddin Karatay’ın oğlu olarak gösterilmesidir. Halbuki Celâleddin Karatay’a ait vakfiyelerde ve dönemin kaynaklarında açıkça belirtildiği üzere Kemâleddin Rumtaş, Celâleddin Karatay’ın oğlu değil, kardeşidir. Celâleddin Karatay’a ait medrese vakfiyelerindeki “...vâkıfın kardeşi büyük emîr Kemâleddin Rumtaş’ın medresesine bitişik...”²⁵ şeklindeki ifadelerden, özellikle de Celâleddin Karatay’ın Konya’daki Karatay Medresesi’nin tevliyetini yani idaresini “....vakıflar üzerindeki tevliyeti, yaşadıkça, kendisine, sonra Tanrının kurtarası kardeşi büyük emir Kemâleddin Rumtaş’a, onun da ölümünden sonra, ikbâli devam edesi diğer kardeşi büyük emîr, sipehsâlâr Tanrı kulu (Abdullah) oğlu Seyfeddin Kara Sunkur’a şart koydu.”²⁶ ifadeleriyle kendisinden sonra Kemâleddin Rumtaş’a bırakmasından kardeş oldukları net bir şekilde anlaşılmaktadır. Diğer kardeşi Seyfeddin Karasungur’dur ve vakfiyede önce onun adının yazılmış olması Kemâleddin Rumtaş’ın büyük olduğunu göstermektedir. En büyük kardeşleri ise Celâleddin Karatay’dır. Yine M. Ferit Uğur ve Mesud Koman, 1228 tarihli bir hücceti gördüklerini ve buna göre Seyfeddin Karasungur ile Kemâleddin Rumtaş’ın kardeş olup, Kemâleddin Rumtaş’ın Seyfeddin Karasungur’dan arazi satın aldığını ifade etmişlerdir²⁷.

Yine mescit ve zaviye vakfiyesinin alt satırlarında Kemâleddin Rumtaş’ın devlet kademesinde “Emîr” unvanıyla görevli olup ordu komutanlığı (sipehsâlâr) yaptığı belirtilmiş ve kendisinden, “emîr, büyük sipehsâlâr (başkomutan), âlim, adaletli, yardımsever (iyiliksever), dinin ve dünyanın en üstünü,

²⁰ Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay, 2000), 266.

²¹ Gulâm kökenli diğer devlet adamlarından Şemseddin Altun Aba, Seyfeddin Ayaba, Mübarizeddin Ertokuş, Bedreddin Gevhertaş Eseddin Ayaz, Eseddin Ruzbe gibi devlet adamlarının adları da buna örnektir.

²² P. Wittek’e göre, Denizli’de İslâm kültürünün etkileri 1236-1246 yılları arasında II. Gıyâseddin Keyhüsrev döneminde görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla bu bölge Emîr Mavrezemos döneminde daha çok Hristiyan nüfus ve kültürüne dair özellikleri korumuştur. Bu nedenle, Selçuklu yönetiminde önemli mevkilere gelmiş olan bu üç mühtedi kardeşin Wittek’e göre satın alınmış köleler olmaktan ziyade tanınmış Hristiyan Mavrezemos ailesinden olmaları daha muhtemeldir, bk. Paul Wittek, “Von der Byzantinischen zur Türkischen Toponymie”, *Byzantion* 10 (1935), 29-30.

²³ Millet Ktp. No. 623; Osman Turan “Kemaleddin” ibaresini hiç yazmamıştır, bk. Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celaledin Karatay”, 150, 155.

²⁴ Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi (VGMA), No. 2176, 34; Osman Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri I, Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi ve Hayatı”, *Belleten* 42 (1947), 187-200; Osman Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri II, Mübarizeddin Er-Tokuş ve Vakfiyesi”, *Belleten* 11/43 (1947), 415-429.

²⁵ VGMA, No. 608/1, 148; Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celaledin Karatay”, 11.

²⁶ VGMA, No. 608/1, 148; Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celaledin Karatay”, 115, 142-143.

²⁷ Uğur-Koman, *Celâlüddin Karatay*, 59.

İslâm'ı ve Müslümanları kuvvetlendiren/şereflendiren, hükümdarların ve sultanların yardımcısı/destekçisi Rumtaş b. Abdullah" sözleriyle övgüyle bahsedilmiştir. Ayrıca, 1254 tarihinde Konya Kadısı Mahmud bin Mahmud er-Râzî tarafından tanzim ve tescil edilen Karatay Medresesi vakfiyesinde onun adı "*Emîr Kemâleddîn Rumtaş bin Abdullah...*" şeklinde geçmektedir²⁸.

4. Vakfedilen Gelir Kaynakları

Mescit ve zaviyeye Celâleddin Karatay tarafından 4 dükkân, 1 fırın, 1 parça arazi ve 1 köy tahsis edilmiştir. Tablo 1'de vakfedilen bu gelir kaynaklarının bulundukları yerler ve sınırları detaylandırılmıştır. Selçuklular döneminde Konya'da çarşı, aynı mesleği ifa eden esnafların sıralı halde bir arada bulunduğu bir düzende oluşturulmuştur. 13. yüzyılın başında varlığı bilinen Yeni²⁹ ve Eski³⁰ çarşıyla birlikte, Buğday Pazarı³¹, Kasaplar, Kavaflar, Kuyumcular, Pamukçular, Şekerciler, Ayakkabıcılar (Haffâflar) ve Garipler Çarşısı kurulmuştur. Mescit ve zaviyeye vakfedilen dükkânlardan dördü bu çarşılardan Garipler Çarşısı, Ayakkabıcılar Çarşısı ve Kasaplar Çarşısı'nın içindedir.

Tablo 1. Mescit ve Zaviyeye Vakfedilen Akarlar

Adet	Cinsi	Bulunduğu Yer	Sınırları
2 (Bitişik)	Dükkân	Garipler Çarşısı (Konya'nın dışında)	Lusnak'ın varislerinin mülkünde, Halul b. Barsuma'nın vârislerinin mülkünde, Rahîle Hatun'a ait vakıfta ve yolda son bulur.
1	Dükkân	Mezbaha Kapısı yakınında, Kasaplar sirasında (Konya'nın dışında)	Meryem bint Abdullah mülkünde, Şerif(e) Hatun'a ait vakıfta, ...sokakta ve yolda son bulur.
1	Dükkân	Ayakkabıcılar Çarşısı'nda	Yuhanna Köyü mülkünde, Abdullah mülkünde, Süleyman mülkünde ve yolda son bulur.
1	Fırın	İhtiyar Hamamı olarak bilinen yerde	Sinan el-Emîr el-İlyas mülkünde, Bahaddin Arab (Arab Bahaddin) mülükünde ve yolda son bulur.
1	Arazi (Ruk(iy)ye Yâr) olarak bilinir		Nureddin Fariz?/Kariz?/Ârız?/Ğâriz? mülkünde, Kamer mülkünde, Hacı Köyü, mülkünde ve yolda son bulur.
1	Köy	Konya'ya bağlı Sızma	Sınırı arazilerinde, Meram(ya) diye bilinen dağda, Feragos Dağı'nda, Aylu(ı) Kaya Dağı'nda, Ağız(r) Bel Dağı'nda, Kenar Kaya Tepesi'nde, Yarik Obruk Dağı'nda, Ertaş Dağı'nda, vadide ve yolda son bulur.

²⁸ VGMA, No. 608/1, 148.

²⁹ VGMA, No. 2176, 34; Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi (VGMA), No. 592/100/103/9; Sadi Bayram - A. Hamdi Karabacak, "Sahib Ata Fahrü'd-din Ali'nin Vakfiyeleri", *Vakıflar Dergisi* 13 (1981), 34.

³⁰ Turan, "Selçuklu Devri Vakfiyeleri I, Şemseddin Altun-Aba", 204.

³¹ Turan, "Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celaleddin Karatay", 81.

Vakıfların gelir kaynaklarının işletilmesinde uygulanan en yaygın yöntem icar yani kiradır. İlgili vakfiyedeki şartlara göre de vakfın gelir kaynaklarının kiralama usulüyle işletileceği ve kiralama süresinin en az 1, ihtiyaç halinde en fazla 3 olacağı belirtilmiştir. Mülkler mükerrer sözleşmelerle uzun süre kiraya verilemeyecek, aksi halde akit hükümsüz sayılacaktır. Kira süreleri vakıf mülklerin harap olmaması ve vakfın zarar görmemesi için genellikle kısa tutulmuştur.

5. Vakfın Giderleri

Celâleddin Karatay, bu kaynaklardan elde edilen gelirlerin öncelikle mescit ve zaviyenin varsa gerekli yerlerinin tamiri ve yıkılan yerlerinin imarı için harcanmasını şart kılmıştır. Bu şart vakfın devamı için oldukça elzemdir. Onarımdan sonra artan gelirden 1/20 oranında öncelikle mütevellîye tahsis edilen ev ve ihtiyaçları için harcama yapılacaktır. Buradan sonra artan gelirle ise yine mütevellînin belirleyeceği miktara göre mescidin imam ve müezzininin, zaviyenin şeyhinin maaşları ödenecek ve zaviyede konaklayacak misafirlerin ihtiyaçları için harcanacaktır. Vakfiyeye göre mescit ve zaviye vakfında mütevellî ile birlikte 4 personel görevlidir. Ancak vakfın köy ve dükkânlarından mahsul ve kira gelirlerini toplayan cabi, bu gelirleri kayıt altına alan kâtip ve aydınlatma ile temizlik ve güvenlikten sorumlu bir kandilci, bevvâb ya da ferraşın zaviye ve mescitte görev yapmış olma ihtimalleri olmakla birlikte vakfiyede bu görevlilere veya aldıkları ücretlere dair herhangi bir kayıt ve bilgi bulunmamaktadır. Son olarak adı geçen mescit ve zaviye tamamen harap olur ve bu ikisini yenilemek veya ikisinden birini yeniden inşa etmek mümkün olmazsa vakfın gelirleri “*sadece belirli bir mevkideki değil doğudaki ve batıdaki tüm Müslüman fakirlere ve ihtiyaç sahiplerine*” harcanacaktır.

Vakfiye şartlarından biri de Regâib (Kandili) geces, Şaban ayında Berat Kandili geces, Ramazan ayında Kadir Gecesi gibi mübarek gecelerde hasır, kilim, yağ ve mumun hazır bulundurulmasıdır. Bu tür mübarek kabul edilen geceler, özel ibadet ve duaları, teşrifat ve merasimleri ile Selçuklu toplum hayatında zengin bir geleneğe sahiptir. Hz. Muhammed’in anne rahmine düştüğü gece olduğuna inanılan Regâib gecesinin kandil olarak kabul edilmesinin 1087/1088 tarihinde ilk olarak Bağdat’ta başladığı bilinmektedir³². Yine 11. yüzyılın ortalarından itibaren Şam’daki Emeviye Camii’nde Berat gecesinde kandiller yakılmış, bunu bid’at olarak değerlendiren birtakım fetvalara rağmen, bu gelenek bir süre devam etmiştir³³. İbn Kesîr, Berat gecesinde halka tatlı dağıtma geleneğini ilk başlatan kişinin Selçuklu veziri Fahrülmülk olduğunu ifade etmektedir³⁴. İslâm toplumlarında uygulanan kandil geleneğinin Selçuklu vakıf zaviyelerinde de devam ettiği bu gecelere mahsus yapılan hazırlıklardan anlaşılmaktadır. Ancak bahsedilen gecelerde ne tür bir tören ya da ibadet yapıldığı hakkında vakfiyede herhangi bir bilgi yoktur.

6. Vakfın İdaresi

Kardeşi Kemâleddin Rumtaş’ın mescit ve zaviyesine gelir vakfeden Celâleddin Karatay, vakfın idaresini sağ oldukça kendisine, sonra da kardeşlerinin isimlerini vermeden baba tarafından akrabalarının en yetkin ve uygun olanlarına nesilden nesle devam ederek (kardeşlerinin) oğullarının oğullarına, azat edilmiş kölelerinin en uygununa ve nesilden nesle bunların çocuklarına, bunlardan kimse kalmazsa Konya kadılarına şart kılmıştır. Diğer vakfiye metinlerinde olduğu gibi bu vakfiyede de vakfın şartlarının bozulamayacağı, değiştirilemeyeceği, rehin verilemeyeceği, mülk edinilemeyeceği vurgulanmıştır. Bunları yapmaya yeltenenlere “*Kıyamet gününe kadar Allah’ın, meleklerin, tüm insanların ve lanet edenlerin laneti onun üzerine olsun*” şeklinde beddua cümleleri

³² İsmet Parmaksızoglu, “Regâibiyye”, *Türk Ansiklopedisi*, (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1978), 27/259.

³³ Nebi Bozkurt, “Kandil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/301.

³⁴ İsmail b. Ömer İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye, Büyük İslam Tarihi*, XII, çev. Mehmet Keskin (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1995), 223.

vardır.

Vakıf kurmanın temelinde Allah rızası, hayır yapma isteği ve topluma hizmet anlayışı yatmaktadır. Vakıf yoluyla topluma hizmetin dünyada takdir edilmesi ve hayır dua ile anılmaya sebep olmasının yanında, kurucusunun bağışlanmasına ve Allah rızasına ulaşmasına vesile olmasını umarak, dünya ve ahiret hayatı ile ilgili dileklerini Allah'tan isteyip dua etmesi de vakfiyelerde bir gelenek haline gelmiştir. Bu nedenle her vakfiyede olduğu gibi bu vakfiyenin giriş kısmında da dünya hayatının geçici, ahiretin bâkî olduğu belirtilerek, ahiretin dünyada iken kazanılması, öldükten sonra amel defterinin kapanacağı ve kişinin hayır dua ile anılması için vakıf kurmanın son derece önemli bir girişim olduğuna “...dünya bir konaklama ve göç etme yeridir, ne mutlu dünyayı dost edinmeyen ve ondan razı olmayana...” şeklinde vurgu yapılmıştır.

SONUÇ

Anadolu'ya 1243 yılındaki Köseadağ Savaşı'na kadar tarihinin en müreffeh dönemlerinden birini yaşatan Türkiye Selçuklu Devleti, bu tarihten sonra siyasi ve askerî bakımdan Moğol tahakkümüne karşı koyamamıştır. Ancak Anadolu'ya hâkim kıldığı Türk nüfusu, kültürü, devlet geleneği ve vakıfları ile bölgedeki Türk-İslâm hakimiyetinin devamını sağlamıştır. Selçuklu kaynakları, belki de Köseadağ Savaşı'ndan sonra siyasi ya da askerî bir suç nedeniyle gözetim altına alınan Kemâleddin Rumtaş'tan bahsetmekten imtina etmişlerdir. Bu nedenle onun doğumu, ölümü ya da ordu komutanlığı dışında Selçuklu Devletine hizmeti hakkında hiçbir bilgiye rastlanılmamıştır. Ancak gulâmhaneden yetişen Kemâleddin Rumtaş ile kardeşleri inşa ettirdikleri kervansaray, cami, medrese ve zaviye gibi vakıf eserlerle toplumun sosyal, kültürel ve mimari yapısına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Zengin gelirleri olan ve toplumun farklı kesimlerine hizmet eden bu kurumlar, Kemâleddin Rumtaş ve ailesinin Müslüman geleneklerine samimi bir şekilde sahip çıktıklarını göstermektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan ve Kemâleddin Rumtaş mescit ve zaviyesine Celâleddin Karatay tarafından yapılan gelir tahsisini içeren 1248 tarihli vakfiye orijinal olmayıp Osmanlı döneminde herhangi bir deftere kayıt bilgisi içermeyen müstakil bir sûrettir. Millet Kütüphanesi'nde bulunan ve tarafımızdan incelenerek ilk defa asıl metni yayımlanan bu vakfiye ile vakfın inşa süreci, kurucusu ve yeri hakkındaki birçok belirsizlik büyük ölçüde netleştirilmiştir. Osman Turan'ın neşrettiği vakfiyedeki bazı kelime hataları ya da farklı okumalar vakfiyenin tercüme dipnotlarında gösterilmiştir. Bu vakfiye, Selçuklu dönemi mescit ve zaviyelerinin işleyişi, görevlileri, gelir kaynakları, özellikle de Konya şehrinin çarşıları ve topografyası hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Author Contributions / Yazarların Katkısı:	Author / Yazar 1	Author / Yazar 2
Conceptualization (CRediT 1) / Araştırmanın Tasarımı	%70	%30
Data Curation (CRediT 2) / Veri Toplanması	%70	%30
Investigation - Analysis - Validation (CRediT 3-4-6-11)/ Araştırma - Veri Analizi- Doğrulama	%70	%30
Writing (CRediT 12-13) / Makalenin Yazımı	%70	%30
Writing – Review & Editing (CRediT 14) / Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi	%70	%30

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

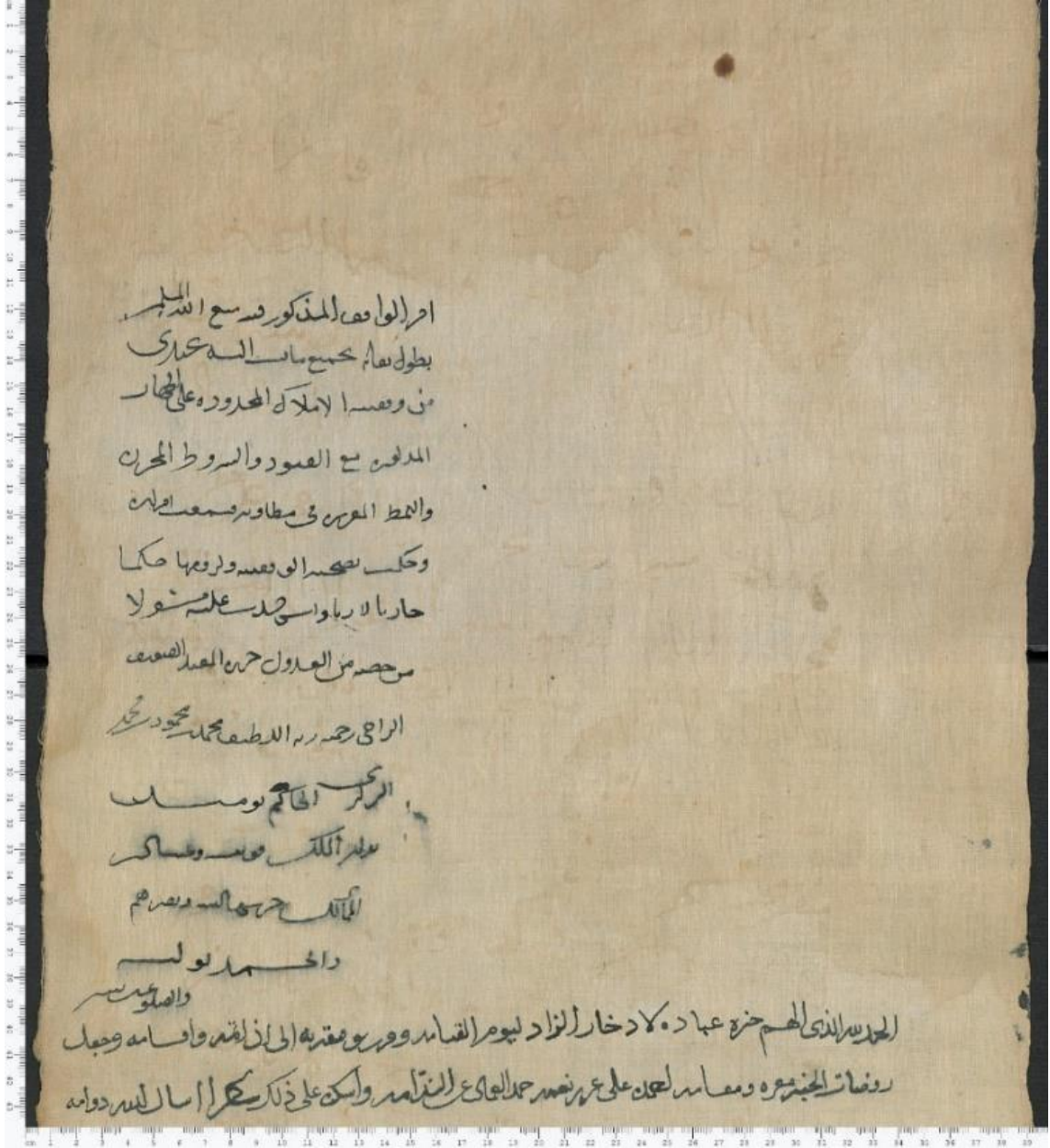
Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKÇA

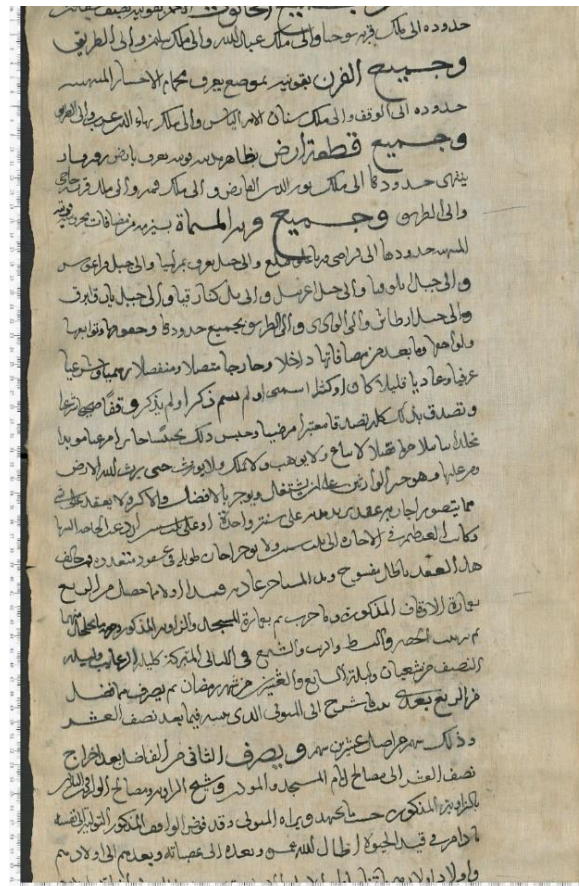
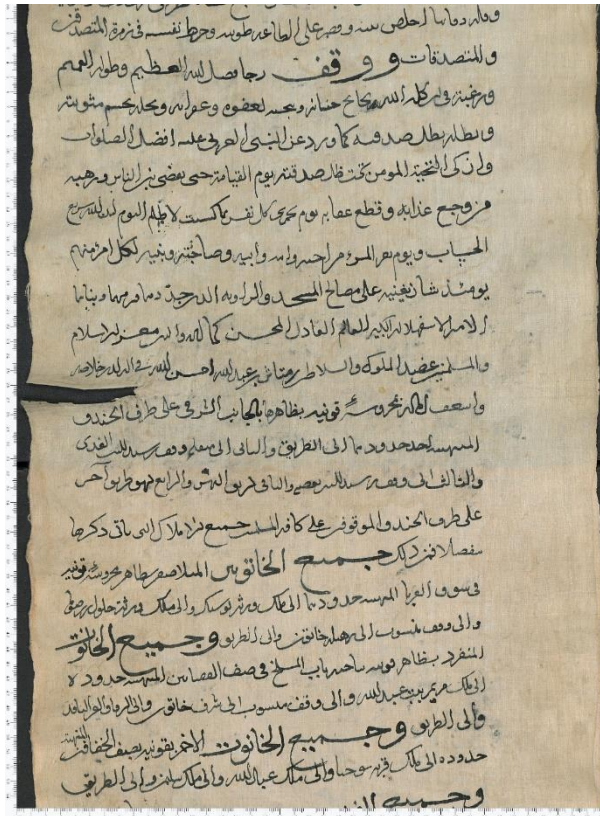
- Kur'an-ı Kerim ve Meali, Haz. Halil Altuntaş, Muzafer Şahin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2011.
- Ahmed b. Hanbel. *Müsned*. 4/147-8.
- Arşiv Kayıtları**
- BOA, Osmanlı Arşivi. *Evkâf Nezâreti Mektubi Kalemi Cihat [EV.MKT.CHT]*. No. 0708. 60.
- BOA, Osmanlı Arşivi. *Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi [EV.MH]*. No. 02196. 0245.
- Konya Mevlânâ Müzesi Arşivi. *Konya Şer'îye Sicilleri [KŞS]*. No. 1. 111.
- TKGM, Ankara Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi. *[TT.d]*. No. 584.
- Millet Ktp. No. 623.
- VGMA, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi. *[VGMA]*. Defter No. 592/100/103/9.
- VGMA, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi. *[VGMA]*. Defter No. 2176. 34.
- VGMA, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi. *[VGMA]*. Defter No. 4635. 46.
- VGMA, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Araştırmaları Arşivi. *[VGMA]*. Defter No. 608/1. 148.
- Telif ve Tetkik Eserler**
- Akdağ, Mustafa. *Türkiye'nin İktisadî ve İctimaî Tarihi*. 1. Ankara: 1999.
- Bayram, Sadi - Karabacak, A. Hamdi. "Sahib Ata Fahrü'd-din Ali'nin Vakfiyeleri", *Vakıflar Dergisi* 13 (Ankara 1981), 31-69.
- Bozkurt, Nebi. "Kandil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/299-300. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Cahen, Claude. *Osmanlılardan Önce Anadolu*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000.
- Çubukçu, Asri. "Devâtdâr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9/221-222. İstanbul: İSAM Yayınları, 1994.
- Gök, H. İ.- Çoşguner, F. *Tarih-i Âl-i Selçuk, Anonim Selçuknâme*. Ankara: Atıf Yayınları, 2014.
- İnalçık, Halil. "Osmanlı'da İstatistik Metodu Kullanıldı mı?". *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*. der. Halil İnalçık, Şevket Pamuk. (Ankara 2000), 1-13.
- İsmail b. Ömer ibn Kesir. *el-Bidâye ve'n-Nihâye, Büyük İslam Tarihi*. çev. Mehmet Keskin. 12. Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1995.
- Konyalı, İbrahim Hakkı. *Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Konya: 2007.
- Merçil, Erdoğan. "Taştdâr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/161-162. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Odabaşı, Zehra. "Türkiye Selçukluları'ndan Osmanlı'ya Küçük Bir Miras: XIX. Yüzyılda Küçük Karatay (Kemâliye) Medresesi". *Vakıflar Dergisi*, 44 (Ankara 2015), 95-103.
- Önge, Mustafa. "Konya Kalesi ve Tarihi". *Konya Kitabı XIX Türkiye Selçukluları ve Konya 4* (Konya 2023), 113-139.
- Parmaksızoğlu, İsmet. "Regâibiyye", *Türk Ansiklopedisi*, 27/259. Ankara: 1978.
- Turan, Osman. "Selçuklu Devri Vakfiyeleri I: Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi ve Hayatı". *Belleten* 11/42 (Ankara 1947), 197-235.
- Turan, Osman. "Selçuklu Devri Vakfiyeleri II: Mübarizeddin Er-Tokuş ve Vakfiyesi". *Belleten* 11/43 (Ankara 1947), 415-429.
- Turan, Osman. "Selçuklu Devri Vakfiyeleri III: Celaleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri". *Belleten* 12/45 (Ankara 1948), 17-171.
- Uğur, M. Ferit – Koman, Mesut. *Selçuklu Büyüklerinden Celâliiddin Karatay ile Kardeşlerinin Hayat ve Eserleri*. Konya: 1940.
- Witteck, Paul. "Von der Byzantinischen zur Türkischen Toponymie". *Byzantion* 10 (1935), 11-64.
- Yavuzıylmaz, Ahmet – Şimşir, Zekeriya. "Konya Kemâliye/Küçük Karatay Medresesi Üzerine Bir Restitüsyon Denemesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 58 (2023), 135-168. <https://doi.org/10.21563/sutad.1347317>

EKLER

Ek.1 646/1248 Tarihli Mescit ve Zaviye Vakfiyesi (Millet Ktp. No. 623)

برعلا العيش وصفاته بصور حرك الدهر وحماته فاح ورواح كوكب سعد
 وبعد فان الدنيا دار نزول وجل وربع عمن وعويل ردى لا يام وراي
 الحام مع الحدودى وتوقع فى البلوى بهب سموها وهب سموها كحدج الساكن وجمع
 الماس فمنا لم يحد طي غليظة ولم يرضيه با جليظة وعلم ارباها كمان غليظة واعلم
 ما اوى فى الدنيا راد استسلمه فى الاخرى وهلم حوته لانه فى كوكب وسوس
 فى لوفاته حى بعاده وسمى فى السعى الى مرصاته وسعته ان الله مع الذين اتقوا والله
 محسنون ثم ان امره لا يهلا لك الكبير العالم العادل المودع الطير المنصوب المجاهد
 المرباط المعسر المعسر المسكين السالك المكرم المسمى المحسن الجسيم العظيم
 الرؤوف الدار الحار القادر العادل العبد الماحد المحسى حلال الدولة والدين
 ركن الاسلام والمسلمين ابا الملوك السلاطنة الامراء عدا المحسن عماد الملوك
 مختار السلطنة قطب الزمان سيد القباد سند الاندال طيب الصور الطول
 عظيم الفضل كرام السامحة معسر الرحمة على لاصل مطلق الوصل واصع الظاهر
 منبع الحقيقة معلى الاولات تاج الاصفا الى العرا ملاذ الصعفا كرام
 راسع العدم صادق القول دافع الوباء فاحل السحابا واهب المعطى لاسعد
 الاموال فى الافضل باسط الكف وافرا الوصف ناصر الحق مع الخلق عظيم الاحسان
 عدم الامساك عضد الامر المومنون الله فى الارض ابل السامراء الطشت والدواء
 تالى ليدع الله راد امر الله علون ورفعه سمع وشنه والجز
 فى الدار بعينه واسعف منها مناه ومله مسماه وصى عنه وارضاء بمحمد النبى
 ومصطفاه فابث اللسل دجاء ونشر الصبح سناه نظر الى زخارف الدنيا
 ومله دماها لخلص سنة وصبر على العاقر طوبى ورحم نفسه فى نزوة المتصدق
 والمتصدقات ووقف رجاء لى العظيم وطول العزم

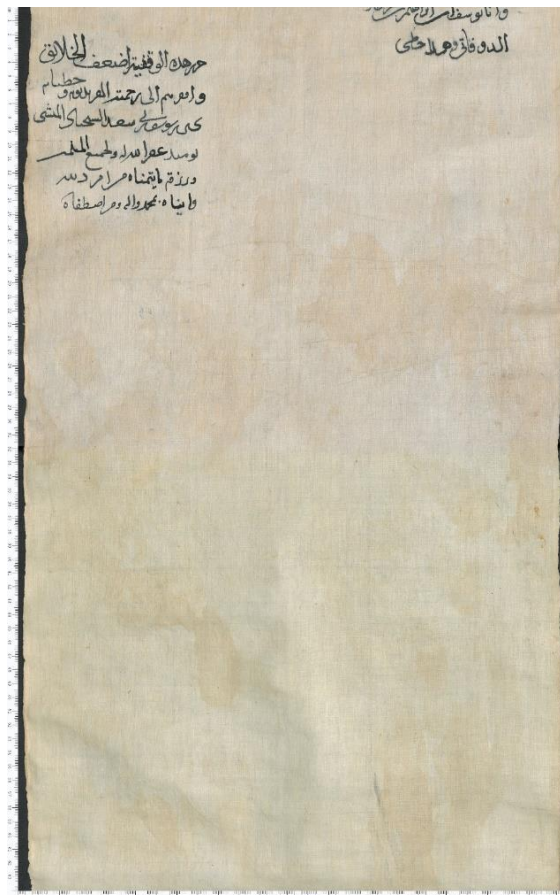
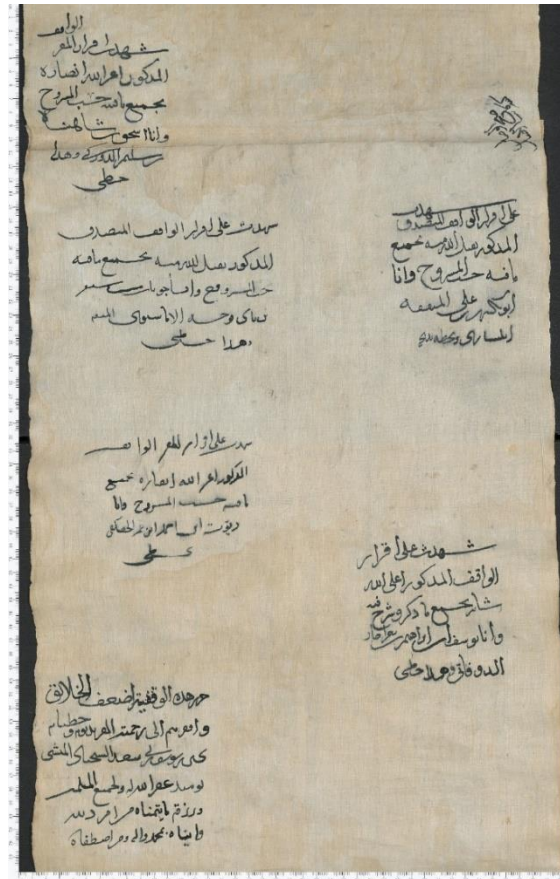

وله داما لحسنه وضيقه على الخافه وطوبه وحط نفسه فزوق المشقة
والتصدقات ووقف رجاء الله العظيم وطهر العلم
ومجنه في كل الله يحتاجه من بعد لضعف وعمره لم يحلجهم مشقة
فانطهر طهر صدق كما روى عن النبي اخرج بعد انضال الصلوات
ولذلك الخفة المومنة فلا صدقة يوم القيامة حتى يقضى بها للناس وجهه
من وجع غلبه وقطع عابه وم يحس كانه قد ما كسب لا يظلم يوم الله سبحانه
الحجاب ويومهم المومر احده والله وبه وصاحبه وبغيره لكل امرئ يوم
يؤتى ثوابه فغنيه عما له المحمد والحمد لله الذي جعله دوما وما بينا
لا امل الا خلافة النبي العالم العادل الحسن كما له دابة من غير ان يرام
والسنة بعض الملوك والاطراف من عباد الله احمد الله على ما لا يدرك
واسع كماله في شرفه ونظامه للماضي الذي على طرف الخرد
المسبح لحدود ما الى الطريق والى الى المسبح وهو سر الله العبد
والغافى وهو سر الله صغير والى الى النبي والى الى هو جواحي
على طرف الخرد والموقوف على كافر للسلم جمع فلا الى ما ذكرها
منافاة في كل جمعة الخاقين المصلح طاهر خوسه وقته
في سوا الدنيا المسبح ودما الملك في شرفه وسكر الملك في شرفه على
والى دفع منسوب الى ما خافق على الطريق وجميع الخاقين
المنقر بظواهرهم واحده بالسلخ وصف الصالحين المسبح ودوا
الملك يوم يوم يتبع الله والى وقت منسوب الى شرف الخاقين والى الى ما خافق
والى الطريق وجميع الخاقين الاخر في وقت صف الخاقين
حدوده الملك في شرفه وحوا الى ملك عبد الله والى الى الطريق
وجميعه الى

[illegible]

[illegible]

تقانی کفر اولیعت و جمیع امانت داد او خبر و جمع ذکر ومع الاثرهای مسقف
هر صرحه اخبر والظفر سه ست و انچه و سید و از خبر الی الی المسم
لها

Ek. 2 Mescit ve Zaviye Vakfiyesinin Tercümesi

(1) Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla (başlarım).

(2) Sultan

(3) Adı geçen vâkıf -Allah Müslümanları onun uzun ömrü ile kuvvetlendirsın.-, vakfiyesinde sınırları belirtilen mülklerinin tamamını, şart koşulan ve yazılı olarak belirtilen hususlar ile beraber açıkladığı şekilde (vakfettiğini) benim huzurunda beyan etti. Ben de onu işittim ve vakfiyenin geçerliliğine ve bağlayıcılığına hükmettim. (Mecliste) hazır bulunan âdil kişileri şahit gösterdim. (Belgeyi, vakfiyeyi) Lâtîf olan Rabb'inin rahmetini ümit eden âciz kul Muhammed b. Muhammed b. Muhammed er-Râzî yazdı. O gün (belgenin kaydedildiği gün) Dârü'l-Mülk (Başkent) Konya -Allah muhafaza eylesin ve yardım etsin.- hâkimi ve asâkir-i memâliki (kazaskeri) idi. Velî olan Allah'a hamd ve Peygamberine salât olsun.

(4) Seçkin kullarına kıyamet günü için azık biriktirmeyi ilham eden, bunu yapanları ikame edip eksiklerini tamamlamaya ve başarıya ulaştırmaya karar veren, cennet bahçelerini o insanların makamı ve mekânı yapan Allah'a hamd olsun. Pişmanlıktan koruduğu için O'na hamd ederim, verdiği nimetler için teşekkür eder, devamını dilerim. Tek olan Allah'tan başka ilâh olmadığına ve bir ortağının da olmadığına, söyleyenin diriliş günü kınanmaktan kurtaran bir şehadetle şahitlik ederim. İslâm'ı tebliğ eden, bayrağını yükselten, küfrün kökünü kazıyan ve kokuşmuşluğunu kesip atan Hz. Muhammed'in de -Allah'ın salâtı, güvercinler öttükçe ve bulutlar yağmur yağdırdıkça, onun ve kavminin üzerine olsun.- Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şahitlik ederim. Allah'ın rahmeti, mukaddes, nebevî, imâmî, Abbâsî, saygı duyulan, faziletli, temiz, saf, Mü'minlerin Emiri ve Alemlerin Rabb'inin Halifesi Ebu Ahmed Musta'sım Billah'a bahşedilen mevkuf yerlere olsun. (Allah o mevkuf yerlerin) revaklarının güzelliğini , sınırlarının genişliğini arttırsın, ağaçlarının yapraklarındaki yeşilliğini, gölgelerinin ufuktaki uzunluğunu, ufuktaki ikbal yıldızlarını devam ettirsin, her türlü ihtişama, çeşit çeşit mutluluklarla ve sultanın desteğine mazhar olsun. O yüce Sultan ki, dünyada Allah'ın gölgesi, milletlerin hükümdarı, Arap ve Acem sultanlarının önderi, Allah'ın arzının sultanı, Allah'ın kullarının koruyucusu, Allah'ın halifesinin yardımcısı, karanın ve iki denizin sultanı, hilafet semasının (hinterlandının) lideri, adalet ve merhamet timsali, gökten yardım bahşedilen, düşmanlara karşı desteklenen, insanların ve cinlerin sığınağı, doğuda ve batıda Allah'ın yardımını (ulaştıran), dinin ve dünyanın onuru, İslâm'ın yardımcısı ve Selçuk ailesinin tâcı Keykâvus b. Sultan Gıyâseddin (Gıyâsü'l-bahr)³⁵ Keyhüsrev b. Sultan Alaeddin Keykubad'dır. -Allah saygınlığını arttırsın, zaferini sağlamlaştırsın, gençliğinin en güzel dönemini endişeden ve kemal gözüyle bakamamaktan korusun, hayırlarla karşılaştırsın, devlet(inde) sükuneti, nimetleri, geleneklerin hatırasını ve uygulanışını devam ettirsin, günleri refah içinde olsun, güller kokmaya ve ikbal yıldızı parlamaya devam ettikçe zamanın ezasından ve cefasından korusun.-

(5) Asıl meseleye gelince... Dünya bir misafirhane ve konaklama yeridir, çileleri ve feryatları artırır, günleri (ömrü) mahveder, ölümü hatırlatır, azıcık fayda ihsan edip (ardından) belalara dûcâr eder, rüzgar estirip (ardından) zehir sunar, orada yaşayanı aldatır, gelip geçenin elini ayağını kırar, ne mutlu Dünyayı dost edinmeyen ve ondan razı olmayana, (ne mutlu) dünyanın hastalıklı bir hilekar olduğunu bilene, (ne mutlu) dünyada kendisine verileni (ahiret) azığı olarak hazırlayıp ebedî hayatın ahiret hayatı olduğunu bilene, (ne mutlu) her daim Allah'tan hakkıyla korkana, (ne mutlu) Allah'ın rızasını kazanmak için sürekli gayret edene, (ne mutlu) "Muhakkak ki Allah takvâ ile hareket edip iyiliği seçenlerin yanındadır."³⁶ (ayet-i kerimesine) göre hareket edenlere.

(6) Daha sonra, emîr, büyük isfehsâlâr (sipehsalar, başkomutan), ilim sahibi, adaletli, yardım edilen, zafer kazanan, cihâd eden, murâbıt (sınırdan nöbet tutan), yardım eden, müteheccid (geceyi ibadetle geçiren), sâlik (manevi yolun yolcusu), cesur, misafirperver, cömert, yardımsever, iyilik sahibi, merhametli, şefkatli, esirgeyen, dindar, hayırsever, seçkin, üstün, dürüst, eşsiz, şerefli, seçilmiş, dinin ve devletin azâmeti, İslâm'ın ve Müslümanların dayanağı, hükümdarların ve sultanların babası, emîrlerin önderi, hazretin (sultanın) dayanağı, memleketlerin dayanağı, saltanatın seçkini, zâhidlerin önderi, âbidlerin efendisi, dervişlerin dayanağı, karakteri güzel, fazileti büyük, lütfu geniş, hoşgörü hazinesi, asayışı gözetken, özü temiz, kendisiyle ünsiyet kurulmak istenen, usul (tarikât) kurucusu, hakikat kaynağı, velilerin rehberi, ermişlerin tâcı, gariplerin sığınağı, zayıfların koruyucusu, cömertliğin semâsı (en üst seviyede olanı), ayağı³⁷ sağlam (iradesi kuvvetli), doğru sözlü, kederi

³⁵ Belgede burada (البحر غياث) şeklinde okunmaya daha müsait bir ibare olmakla birlikte siyak-sibak açısından (الدين غياث) şeklinde okunmasının daha doğru olacağı düşünüldüğü için her iki şekilde de yazılmış ve tercüme edilmiştir

³⁶ Kur'ân-ı Kerîm, Nahl Suresi 16/128.

³⁷ Belgede bu kelime (القدم) şeklinde okunmaya daha uygun bir şekilde yazılmıştır. Ancak siyak-sibak ve mana açısından (القدم) şeklinde olması daha uygun olacağı için bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir. O. Turan da

uzaklaştıran, cömertlikte ince davranan, karşılıksız hediye veren, saadeti destekleyen, ihsanlarını yerine getiren, eli açık, hakkın savunucusu, halkın yardımcısı, iyiliği büyük, ayrımcılık³⁸ yapmayan, Mü'minlerin emîrinin destekçisi, yeryüzünde Allah'ın dostu, övülen, taş³⁹ ve devât⁴⁰ emirlerinin lideri Karatay(i)⁴¹ b. Kemâleddîn⁴² Abdullah -Allah ululuğunu devam ettirsin, yüceliğini ve derecesini arttırsın, iki cihanda arzusunı yerine getirsin, kötü görülen şeylerden kurtarsın, arzu ettiklerini versin, ondan razı olsun, Hz. Muhammed'i (kendisine himmet etmesi için) göndererek mutlu etsin, gece karanlığını ve gündüz parıltısını yaydıkça onu takip etsin.- dünyanın süslerine baktığında samimi olarak niyet etti ve özel olarak ibadete etmeye niyet etti, kendini sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar zümresine dahil etti.

(7) Yüce Allah'ın yardımını ve geniş kudretini ümit ederek ve Allah'a tevekkül ederek cennetine yerleştirmesini, affi ve mağfireti ile kurtarmasını, büyük sevaplar bahşetmesini, Arap Peygamber'den (SAV) – salâvatın en makbulü ve en temizini onun üzerine olsun.- vârid olan “Kıyamet günü insanlar arasında hüküm verilinceye kadar, herkes sadakasının gölgesinde olacaktır.”⁴³ (hadisindeki) gibi sadakasının gölgesinde gölgelendirmesini arzu ederek; “Herkesin yaptığı için karşılığını bulduğu, hiçbir haksızlığın olmadığı, Allah'ın azabının çok hızlı olduğu günün”⁴⁴ ve “Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçtığı, onlardan her birinin işinin başından aşkın olduğu günün”⁴⁵ elim azabından ve cezasından korkarak, emir, büyük isfehsâlâr (sipehsâlâr, başkomutan), âlim, adaletli, yardımsever, dinin ve dünyanın en üstünü, İslâm'ı ve Müslümanları kuvvetlendiren, hükümdarların ve sultanların destekçisi Rımtaş b. Abdullah'ın -Allah iki cihanda da kurtuluşunu nasip etsin, ümit ettiklerine nail eylesin- Konya şehrinin dışında, doğu tarafında, hendeğin yanında yer alan sınırlarından birincisi yolda; ikincisi, Reşidüddin el-Ğadî'nin(?) vakfının sebzeliğinde; üçüncüsü, Reşidüddin Vakfında ve bir kısmı da nehir kenarında; dördüncüsü, hendeğin yanındaki diğer yolun kenarında son bulan, tüm Müslümanlara vakfedip yenilediği, tamir ettiği ve inşa ettiği, mescidin ve zaviyenin yararına, zikredilecek olan tüm mülkleri vakfetti. Bunlar (vakfedilen mülkler):

aynı kanaate binaen (القدم) şekilde yazmış ve tercüme etmiştir. Osman Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri”, 130, 140.

³⁸ Osman Turan bu ibareyi (عدم الامتياز) şeklinde okuyup “misli bulunmayan” şeklinde tercüme etmiştir (O. Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri”, 150, 155). Ancak ibarede noktalama işaretleri olmamakla beraber noktalı harf çıkıntıları dikkate alınarak bakıldığında (عدم الامتياز) şeklinde okunmasının daha uygun olacağı düşünülerek bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir.

³⁹ Hükümdarların ellerini yıkamaları ve abdest almaları için önlerine leğen-ibrik getirip hizmet eden saray görevlilerine taş-dâr ve ibrik-dâr denilmektedir. Ayrıca Türkiye Selçuklularında taşdâr yerine “taştı” kelimesi de kullanılmıştır (Erdoğan Merçil, “Taşdâr”, *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: İSAM Yayınları, 2011), 40/161).

⁴⁰ Arapça (الدواة) devât kelimesi “divit” manasına gelmekte olup “devât” Abbasîlerde ve Selçuklularda vezirlik âlâmetlerinden sayılırdı. Divit tutan manasına gelen “devât-dâr” da sultana gelen ve sultan tarafından gönderilecek olan her türlü mektup ve evrak-ı emîr-i candar ve kâtib-i sır ile birlikte alır, özel bir merasimle sultana takdim ederdi. Bu aslı görevleri yanında zekât ve vergileri toplamakla görevlendirilir, elçilik yapar, sultanın fermanı ile bazı emirlerin tutuklanmasında da istihdam edilirlerdi (Asri Çubukçu, “Devât-dâr”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: İSAM Yayınları, 1994), 9/221).

⁴¹ Belgede (قره طاي) “Karatay”ın isminin yazılı olduğu yerde bir siliklik bulunmakta olup bu silinme, belgenin yıpranmış olmasından veya sehven ve rastgele bu kısma denk gelmiş bir silinme değil, özel olarak yapılmış bir silme işlemi olduğu intibah uyandırmaktadır. (قره) ibaresi biraz silik olsa da okunabilmektedir. Fakat bu kelimenin buradaki orijinal ibare silindikten sonra eklenmiş olması da muhtemeldir. Ayrıca belgede ismin yazılı olup sonradan silinmiş olan kısmın derkenar bölümüne (قره طاي بن كمال الدين) ifadesi yazılmış ve altına da derkenardaki ibarede kullanılan mürekkeple ve yazı karakteri ile (صح) “doğru” şeklinde not düşülmüştür. İsmi yaygın olarak (قره طاي) “Karatay” olarak bilinmekle birlikte asıl metindeki silik bölümün derkenarına (قرطايي) “Karatâyî” olarak yazılmıştır.

⁴² Daha önce de belirtildiği gibi Gulâm kökenli devlet adamlarının babalarının adları kaynaklara genellikle “b. Abdullah” şeklinde kaydedilmektedir. Bu durum Celâleddin Karatay için de geçerlidir. Ancak bu vakfiyede hem asıl ibarede hem de derkenardaki notta (قره طاي بن كمال الدين) şeklinde geçmekte ve belgenin asıl ibaresinde (كمال الدين) ibaresinden sonra (عبد الله) ibaresinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu ibareden babasının isminin “Kemalettin Abdullah” olduğu anlamı çıkmaktadır. Osman Turan “Kemâleddin” ibaresini hiç yazmamıştır (Osman Turan, “Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri”, 150, 155.)

⁴³ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/147-8.

⁴⁴ Kur’ân-ı Kerîm, Gâfir Suresi, 40/17.

⁴⁵ Kur’ân-ı Kerîm, Abese Suresi, 80/34-37.

(8) Konya şehrinin dışında Garipler Çarşısı'nda birbirine bitişik iki dükkanın tamamı... (Bu iki dükkanın) sınırı Lusnak'ın varislerinin mülkünde, Halul b. Barsuma'nın varislerinin mülkünde, Rahîle Hatun'a ait vakıfta ve yolda son bulur.

(9) Konya'nın dışında Mezbaha (Kasaplar, Debbağlar) Kapısı⁴⁶ yanında kasaplar sırasında bağımsız dükkânın tamamı... (Dükkânın) sınırı, Meryem bint-i Abdullah mülkünde, Şerif(e) Hatun'a ait vakıfta,
⁴⁷ Sokakta ve yolda son bulur.

(10) Konya'da ayakkabıcılar sırasında diğer bir dükkânın tamamı... (Dükkânın) sınırı, Yuhanna Köyü mülkünde, Abdullah mülkünde, Süleyman mülkünde ve yolda son bulur.

(11) Konya'da İhtiyar Hamamı⁴⁸ diye bilinen mevkideki fırının tamamı... (Fırının) sınırı, vakıfta, Sinan el-Emîr el-İlyas mülkünde, Bahâeddin Arab (Arab Bahâeddin) mülkünde ve yolda son bulur.

(12) Konya şehrinin dışında Ruk(iy)ye Yâr diye bilinen bir parça arazinin tamamı... (Arazinin) sınırı, Nureddin Fariz/Kariz/Ârız/Ğarız⁴⁹ mülkünde, Kamer mülkünde, Hacı Köyü, mülkünde ve yolda son bulur.

(13) Konya şehrine bağlı Sızma diye isimlendirilen köyün tamamı... (Köyün) sınırı,⁵⁰ arazilerinde, Meram(ya) diye bilinen dağda, Feragos Dağı'nda, Aylu(ı) Kaya Dağı'nda, Ağız(r) Bel Dağı'nda, Kenar Kaya Tepesi'nde, Yarık Obruk Dağı'nda, Ertaş Dağı'nda, vadide ve yolda son bulur.

(14) (Yukarıda sayılan mevkûfları) tüm sınırları, hakları, tabileri, müstemilatı, dâhilî, hâricî, bitişik, ayrı, resmî, şerî', örfî, olağan, az veya çok, isimlendirilsin veya isimlendirilmesin, belirtilsin veya belirtilmesin eklentilerinin tamamını, muteber ve makbul bir bağış olarak bağışladı. Geçerli ve şerî', meşru, yürürlükte, ebedî, sonsuz ve kesin bir vakıf olarak vakfetti.

(15) Kullanılmak üzere satılamaz, hibe edilemez, mülk edinilemez, varislerin en hayırlısı olan Allah (cc) yeryüzüne ve içindekilere varis oluncaya (Kıyamet kopuncaya) kadar varis olunamaz. Ancak en iyi (koşullarda) ve en yüksek (fiyata) kiralanabilir. Kiralanması düşünülen hiçbir şey bir (1) seneden veya ihtiyaç halinde üç (3) seneden fazla kiralanamaz. En fazla üç (3) sene kiralanabilir. Birden fazla sözleşme ile uzun dönem kiralanamaz. Kim belirtilen hususlara aykırı hareket ederse, bu sözleşme hükümsüz ve geçersiz olup kiralaanın eli boştur (yani akit iptal olduğu için iade etmesi gerekir).

(16) Elde edilen gelirden, ilk olarak adı geçen mevkûfun imarı ve harap olanlarının tamiri sonra adı geçen zaviyenin ve mescidin yıkılan yerlerinin imarı için harcanır. Sonra Regâib (Kandili) gecesi, Şaban (ayının) yarısı (Berat Kandili) gecesi, Ramazan ayının yirmi yedinci (27.) (Kadir) gecesi gibi mübarek gecelerde hasır, kilim, yağ ve mum hazırlanır. Sonra artan gelirden mütevellînin kalması için tahsis edilen ev için onda birin (1/10'un) yarısı -bu da aslı yirmi hisseden bir hissedir (1/20'dir)- harcanır. Onda birin (1/10'un) yarısı çıkartıldıktan sonra ikinci olarak, geriye kalan (gelirden), mütevellînin içtihadına ve görüşüne başvurularak, mescidin imamının, müezzininin ve zaviyenin şeyhinin yararına, adı geçen zaviyeye gelenlere ve orada konaklayanlara harcanır.

(17) Adı geçen vâkıf, (vakfın) tevliyetini, hayatta olduğu müddetçe kendisine -Allah uzun ömür versin-, sonra asabelerine (baba tarafından akrabalar), sonra en uygunu ve en yetkini öncelikli olarak nesilden nesle asabelerinin çocuklarına ve torunlarına, sonra nesilden nesile en uygun ve en yetkin kardeşlerine, kardeşlerinin çocuklarına ve torunlarına, sonra azat edilmiş kölelerinin en uygununa, sonra nesilden nesile azat edilmiş

⁴⁶ Vakfiyede (باب المسلخ) şeklinde geçen ibaredeki (مسلك) kelimesi "hayvanın derisini çıkartmak" manasına gelen (مسلك) kökünden gelmekte olup ism-i mekan olarak "hayvan derilerinin çıkarıldığı" yer anlamında "Mezbaha Kapısı" "Kasaplar Kapısı" şeklinde ifade edilebilir. Fakat tarihi süreçte Konya sur kapılarına verilen isimleri dikkate aldığımızda "Debbağlar" veya "Kasaphane" kapısı olarak ifade edilen kapı olması mümkündür Azize Yasa, Anadolu Selçukluları Döneminde Türk-İslam Şehri Olarak Konya, Basılmamış Doktora Tezi (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 1996, s.107. Ayrıca Konya sur kapıları ve isimleri ile ilgili daha geniş malumat için bkz. Mustafa Önge, "Konya Kalesi ve Tarihi", Konya Kitabı XIX Türkiye Selçukluları ve Konya, Konya 2023, C.IV, s.113-139.

⁴⁷ Buradaki ibare belgede noktasız olarak (العرا النافذ) şekilde yazılmış olup tam olarak nasıl okunması gerektiği anlaşılmamıştır.

⁴⁸ Belgede bu kelime (بحمام الاحسار) şeklinde noktasız olarak yazılmış olup biz (الاختيار بحمام) şeklinde okuduk. Bununla birlikte Konya şehrinde günümüzde ayakta olan ve ayakta olmasa da isimleri bilinen hamamlar arasında bu isimde veya bu yazıma uyabilecek bir hamam ismine rastlamadık. Ayrıca vakfiyedeki ifadedden hamamın konumu ile ilgili de açık bir malumat olmadığı için bilinen hamamların konumu ile örtüşüp örtüşmediğine bakılarak da bir sonuca varmak mümkün değildir. Vakfiyedeki ibarenin noktasız yazılması da tespiti zorlaştırdığından dolayı bu hamamın bilinen hamamlardan biri mi olduğu veya bilinenlerin dışında farklı bir hamam mı olduğu konusunda kesin bir kanaat dile getirmek zordur.

⁴⁹ Arapça metinde noktalama işaretleri olmadığı için farklı şekillerde okunmaya müsait olduğu için bu şekilde tercüme ettik.

⁵⁰ Buradaki ibare belgede noktasız olarak (قريا علو قتلغ) şeklinde yazılmış olup tam olarak nasıl okunması gerektiği anlaşılmamıştır.

kölelerinin en uygun ve en yetkin çocuklarına ve torunlarına, sonra asabelerinin (baba tarafından akrabalarının) azat edilmiş kölelerine ve çocuklarının en uygununa, sonra azat edilmiş kölelerin çocuklarının azat edilmiş kölelerinin en uygununa, sonra azat edilmiş kölelerin çocuklarının azat edilmiş kölelerinin çocuklarının en uygununa ve en yetkinine tevdi etti. Eğer bahsedilenlerden hiç kimse kalmazsa tevliyeti, Konya şehrinin yargı işlerini üstlenen kadı ve hakimlere tevdi etti.

(18) Eğer adı geçen mescit ve zaviye harap olur ve her ikisini veya (en azından) ikisinden birini yeniden yapmak mümkün olmazsa vakfın geliri (mekûfun) imar(ın)dan sonra “Gerçekten dilediğini yapan Rabbinin dilediği hariç, gökler ve yer durdukça” doğudaki ve batıdaki Müslüman fakirlere ve muhtaçlara harcanır.

(19) Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman eden halife, sultan ve insanlardan hiç kimseye bu vakfı bozması, değiştirmesi ve dönüştürmesi helâl olmaz. “Her kim bunu işittikten sonra değiştirirse günahı, yalnızca onu değiştirene ait olur. Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir.”⁵¹ Kıyamet gününe kadar Allah’ın, meleklerin, tüm insanların ve lânet edicilerin lâneti onun üzerine olsun. “Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için acıklı bir azap hazırlamıştır.”⁵² Allah orucunu, namazını, zekâtını, (hayır işleri için yaptığı) harcamasını, adaletini (âdil bir kişi veya şahit olma özelliğini), secdesini, gece ibadetlerini kabul etmesin, Fıravun’un, Nemrut’un, Âd’ın ve Semûd’un yanına koysun, “İyi yaptıklarını sandıkları halde, dünya hayatında çabaları boşa giden kimseler”⁵³ (gibi) amelleri boşa gidenlerin zümresine dahil eylesin.

(20) Sonra adı geçen vâkıf hayrî (vakfı) yapar yapmaz adı geçen mevkufun tamamını elinden çıkardı ve o ikisini (mescit ve zaviyeyi) şerî’ olarak kendisine teslim edilmesine ruhsat verilen ve tevliye ile sorumlu olan kişiye teslim etti.

(21) Yukarıda imzası bulunan hâkime -Yüceliği daim olsun.- vakfın geçerliliği ve bağlayıcılığı konusundaki hükmü soruldu. O da cevaben vakfın geçerliliğine, bağlayıcılığına ve uygunluğuna hükmetti. Hükmü verilenlerin tamamını bağlayıcı ve makbul bir kararla kararlaştırdı. Allah-u Teâlâ’ya çokça istihare ederek (yol göstermesini dileyerek) ve tüm emanetlerinde doğru yolu gösterici ve yardımcı olarak Allah’a güvenerek hükmüne âdil ve güvenilir kişileri şahit gösterdi.

(22) Bütün bu (hususlarla ilgili) şahitlik altı yüz kırk altı senesinin Safer ayının -(Allah-u Teâlâ) onu hayırla ve zaferle sonlandırsın- ortasında gerçekleşti. Nimetlerin için Allah’a hamd olsun.

(23) Aslına uygundur. Bunu kâtip yazdı.

(24) (Şahitlik edenler):⁵⁴

Karar mercii olarak adı geçen vâkıfın -Allah destekçilerini onurlandırsın.- açıklamasını dikkate alarak, (belgenin) içindekilerin tamamı ile ilgili beyanına şahitlik ettim. Ben İshak b. Şâ(e)hinşâh b. Süleyman ed-Divriği ve bu benim yazımdır.

Adı geçen hayır sahibi vâkıfın -Allah (vakfını, hayrını) kabul etsin.- açıklamasını dikkate alarak (belgenin) içindekilerin tamamı ile ilgili beyanına şahitlik ettim. Ben Ebubekir b. Ali el-Mütefakkîh İlsarı ve el yazımdır.

Adı geçen hayır sahibi vâkıfın -Allah (vakfını, hayrını) kabul etsin.- açıklamasını dikkate alarak, (belgenin) içindekilerin tamamı ile ilgili beyanına şahitlik ettim. Ben Cevbân b. Sungur b. Baykoca el-Amâsravî (Amasralı) el-Müne’im (veya el-Mün’im) ve bu benim yazımdır.

Karar mercii olarak adı geçen vâkıfın -Allah onun destekçilerini onurlandırsın.- açıklamasını dikkate alarak, (belgenin) içindekilerin tamamı ile ilgili beyanına şahitlik ettim. Ben..... ibn Ahmed ibn Ömer el-Haskefi (Hasankeyfli) ve kendi yazımdır.

Adı geçen vâkıfın -Allah şanını yüceltsin.- burada (bu belgede) açıklanan ve belirtilenlerin tamamı ile ilgili beyanına şahitlik ettim. Ben Yusuf b. İbrahim b. Buğrahan ed-Dokâtî (Tokatlı) ve bu benim yazımdır.

Bu vakfiyeyi yaratılmışların en zayıfı ve en fakiri, günü Allah’ın benzersiz rahmetine muhtaç o gün (vakfiyenin yazıldığı gün) kâtip olan Yahya b. Yusuf b. Ebû Sa’d es-Sincânî (Sincanlı) -Allah onu ve tüm Müslümanları bağışlasın, dinî vecibelerinde umduklarıyla rızıklandırsın, Hz. Muhammed’e (sav), ailesine ve onun seçtiklerine yazdı.

⁵¹ Kur’ân-ı Kerîm, Bakara Suresi, 2/181.

⁵² Kur’ân-ı Kerîm, Nisa Suresi, 4/93. Belgede ayet-i kerîmedeki (عظیم) (büyük) kelimesi yerine (اليم) (acıklı) kelimesi kullanılmıştır.

⁵³ Kur’ân-ı Kerîm, Kehf Suresi, 18/104.

⁵⁴ Belgede bu ifade bulunmamaktadır. Fakat genellikle vakfiyelerde şahitlerin isimleri yazılmadan önce bu şekilde bir ifade yer aldığı için parantez içerisinde eklenmiştir.

Ek. 3 Mescit ve Zaviye Vakfiyesinin Arapça Metni

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

(2) سلطان

(3) اقر الواقف المذكور فيه متع الله المسلمين بطول بقائه بل جميع ما نسب إليه عندي من وقفية الاملاك المحدودة على الجهات المذكورة مع القبود و الشروط المحرر و النمط المقرر في مطاويه. فسمعت اقراره و حكمت بصحة الوقفيته و لزومها حكماً جازماً لازماً و اشهدت عليه مسئولاً من حضر من العدول. حرره العبد الضعيف الراجي رحمة ربه اللطيف محمد بن محمود بن محمد الرازي الحاكم يومئذ بدار الملك قونيه و عساكر الممالك حرسه الله و نصرهم و الحمد لوليه و الصلوة علي نبيه.

(4) الحمد لله الذي بهم خيرة⁵⁵ عباده لادخار الزاد ليوم القيامة و قرر توقيفه إلى أن اتمه و اقامه⁵⁶ و جعل روضات الجنة مقراً و مقامه. احمده على عزيز نعمه حمداً لحماي عن الندامة. اشكره على ذلك اسأل الله دوامه. و اشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له شهادة تنجي القائل يوم النشور عن الملامة و يؤيده على الفوز بالنجاة و السلامة. و اشهد أن محمداً عبده و رسوله الذي أظهر الاسلام و رفع اعلامه و استأصل الكفر و قطع رمامه صلى الله عليه و على آله الذين كانوا اقوامه ما صدحت حمامة و سفت غمامة السلطان الاعظم ظل الله في العالم مالك رقاب الامم مولى سلاطين العرب و العجم سلطان ارض الله راعي عباد الله معيت خليفة الله سلطان البر و البحرين قطب سماء الخلافة مظهر العدل و الرأفة⁵⁷ المنصور من السماء المؤيد على الاعداء كهف الثقلين عون الله في الخافقين عز الدنيا و الدين غياث الاسلام تاج آل سلجوق كيكافوس بن سلطان غياث الدين (غياث البحر)⁵⁸ كبخسرو بن سلطان علاء الدين كيقباد برهان امير المؤمنين اعلى الله قدره و اعز نصره و صان ريعان شبابه من الحذر و صرفاه عن عين الكمال و لقاء خير الآمال و لا زالت في دولة هنية و ونعمه سنية مبرة المراسم مذكور المراسم و ايامه مقرونة برغد العيش و صفاته مصونة من نكد الدهر و جفاته ما فاح ورد و لاح كوكب سعد.

(5) و بعد... فإن الدنيا دار نزول و رحيل و راع محن و عويل يردى الايام و يرى الحمام يمنح الجدوي و توقع في البلوى تهب سموماً و هيئت سموماً يخدع الساكن و يجدع المار فهنيئاً لمن لم يتخذها خلية و لم يرضيها جليلة و علم أنها مكاراة عليلة اعد له مما اوتي في الدنيا زاداً يتمسك به في الاخرى و يعلم حيوة الابدية في ذلك و يتق الله في اوقات حق تقاته يقر "إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ"⁵⁹

(6) ثم إن امير الاسفهلار الكبير العالم العادل المؤيد المظفر المنصور المجاهد المرابط المعين المغيث المتهجد السالك الباسل المكرم المنعم المحسن البر الرحيم العطوف الرؤف الدين الخير الفائق الفاخر العدل الفريد الماجد المجتبى جلال الدولة و الدين ركن الاسلام و المسلمين أبا الملوك و⁶⁰ السلاطين ملك الامراء عمدة الحضرة عماد الممالك مختار السلطنة قطب الزهاد سيد العباد سند الابدال طبيب العود رحيب الطول عميم الفضل كنز السماحة معين الراحة نقي الاصل مطلوب الوصل واضع الطريقة منبع الحقيقة مقتدى الاولياء تاج الاصفياء ملجأ الغرباء ملاذ الضعفاء راسخ القدم⁶¹ صادق القول دافع الويل ناخذ السخاياه واهب العطايا وافي

⁵⁵ Belgede bu kelime (خيرة) şeklinde yazılmış ancak siyak-sibak ve mana açısından (خيرة) şeklinde olmasının daha doğru olacağı düşünüldüğü için bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir.

⁵⁶ Belgede bu kelime (اقامه) şeklinde yazılmış ancak siyak-sibak ve mana açısından (اقامه) şeklinde olmasının daha doğru olacağını düşünüldüğü için bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir.

⁵⁷ Belgede bu kelime (الرأفة) şeklinde yazılmış ancak siyak-sibak ve mana açısından (الرأفة) şeklinde olmasının daha doğru olacağını düşünüldüğü için bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir.

⁵⁸ Belgede burada (غياث البحر) şekilde okunmaya daha müsait bir ibare olmakla birlikte siyak-sibak açısından (غياث الدين) şeklinde olmasının daha doğru olacağı düşünüldüğü için her iki şekilde de yazılmış ve tercüme edilmiştir.

⁵⁹ Nahl Suresi 16/128.

⁶⁰ Belgede bu kelime (و) ibaresi konulmamış ancak siyak sibak ve mana açısından daha doğru olacağı için eklenmiştir.

⁶¹ Belgede bu kelime (القدم) şeklinde okunmaya daha uygun bir şekilde yazılmıştır. Ancak siyak-sibak ve mana açısından (القدم) şeklinde olması daha uygun olacağı için bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir. Osman Turan

الافضال باسط الكف وافر الوصف ناصر الحق معين الخلق عظيم الاحسان عديم الامتياز⁶² عضد امير المؤمنين ولي الله في الارض أبا الثناء امير امراء الطشت⁶³ و الدواة⁶⁴ قره طايي⁶⁵ بن كمال الدين⁶⁶ عبد الله ادام الله علوه و رفعته و زاد سموه و منزلته و انجز في الدارين بغيته و نحله مبتغاه و رضي عنه و ارضاه بمحمد النبي و مصطفىاه ما بث الليل دجاء و نشر الصبح سناه نظر إلى زخارف الدنيا اخلص نيته و قصر على الطاعة طويته و خرط نفسه في زمرة المتصدقين و المتصدقات.

(7) و وقف رجاء فضل الله العظيم و طولہ العمیم و رغبةً في توكله الله بحابح جنانه و ينجيه بعفوه و غفرانه و نحله بجسيم مثوبته و يظله بظل صدقته كما ورد عن النبي العربي عليه افضل الصلوات و ازكى التحية "المؤمن تحت ظل صدقته يوم القيامة حتى تقضى بين الناس"⁶⁷ و رهبة من وجع عذابه و قطع عقابه "الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ"⁶⁸ "يَوْمَ يَرَى الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ (*) وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ (*) وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ (*) لِكُلِّ امْرئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ"⁶⁹ على مصالح المسجد و الزاوية الذين جددهما و رمهما و بناهما الامير الاسفهلار الكبير العالم العادل المحسن كمال الدنيا و الدين معز الاسلام و المسلمين عضد الملوك و السلاطين رمتاش بن عبد الله احسن الله في الدارين خلاصه و اسعف آماله بمحروسة قونيه بظاهرها بالجانب الشرقي على طرف الخندق المنتهية احد حدودهما إلى الطريق و الثاني إلى مبقلة وقف رشيد الدين الغدي(٩) و الثالث إلى وقف رشيد الدين بعضه و الباقي زيق النهر و الرابع زيق طريق آخر على طرف الخندق الموقوفين على كافة المسلمين جميع الاملاك التي يأتي ذكرها. فمن ذلك:

(8) جميع الحانوتين المتلاصقين بظاهر محروسة قونيه في سوق الغرباء المنتهية حدودهما إلى ملك ورثة لوسنك و إلى ملك ورثة حلول بن برصوما و إلى وقف منسوب إلى رهيله خاتون و إلى الطريق.

da aynı kanate binaen (القدم) şeklinde yazmış ve tercüme etmiştir. (Osman Turan, "Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri" 12/45 (1948), 150, 155.)

⁶² Osman Tuan bu ibareyi (عديم الامثال) şeklinde okuyup "misli bulunmayan" şeklinde tercüme etmiştir (Osman Turan, "Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri" 12/45 (1948), 150, 155). Ancak ibarede noktalama işaretleri olmamakla beraber noktalı harf çıkıntıları dikate alınarak bakıldığında (عديم) şeklinde okunmasının daha uygun olacağı düşünüldü ve tercüme edilmiştir.

⁶³ Hükümdarların ellerini yıkamaları ve abdest almaları için önlerine leğen-ibrik getirip hizmet eden saray görevlilerine taşt-dâr ve ibrik-dâr denilmekteydi. Ayrıca Türkiye Selçukluları'nda taştâd yerine "taştî" kelimesi de kullanılmıştır (Erdoğan Merçil, "Taştâd", TDV İslam Ansiklopedisi (İstanbul: İSAM Yayınları, 2011), 40/161).

⁶⁴ Arapça (الدواة) devât kelimesi "divit" manasına gelmekte olup "devât" Abbâsilerde ve Selçuklularda vezirlik alâmetlerinden sayılırdı. Divit tutab manasına gelen "devâtâd" da sultana gelen ve sultan tarafından gönderilecek olan her türlü mektup ve evrakı emîr-i candar ve kâtib-i sır ile birlikte alır, özel bir merasimle sultana takdim ederdi. Bu aslî görevleri yanında zekât ve vergileri toplamakla görevlendirilir, elçilik yapar, sultanın fermanı ile bazı emirlerin tutuklanmasında da istihdam edilirdi (Asri Çubukçu, "Devâtâd", TDV İslam Ansiklopedisi (İstanbul: İSAM Yayınları, 1994), 9/221.).

⁶⁵ Belgede (قره طايي) "Karatay"ın isminin yazılı olduğu yerde bir siliklik bulunmakta olup bu silinme belgenin yıpranmış olmasından veya sehven ve rastgele bu kısma denk gelmiş bir silinme değil de özel olarak yapılmış bir silme işlemi olduğu intibai uyandırmaktadır. (قره) ibaresi biraz silik olsa da okunabilmekte fakat buradaki orijinal ibare silindikten sonra eklenmiş olması da muhtemeldir. Ayrıca belgede ismin yazılı olup sonradan silinmiş olan kısmın derkenar bölümüne (قره طايي بن كمال الدين) ifadesi yazılmış ve altına da derkenardaki ibarede kullanılan mürekkeple ve yazı karakteri ile (صح) "doğru" şeklinde not düşülmüştür. İsmi yaygın olarak (قره طايي) "Karatay" olarak bilinmekle birlikte asıl metindeki silik bölümün derkenarına (قراطايي) "Karatâyî" olarak yazılmıştır.

⁶⁶ Karatay'ın baba ismi "Abdullah" olarak bilinmektedir. Bu belgede de hem asıl ibarede hem de derkenardaki notta (عبد الله) (قره طايي بن كمال الدين) şeklinde geçmekte ve belgenin asıl ibaresinde (كمال الدين) ibaresinden sonra (عبد الله) ibaresinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu ibareden babasının isminin "Kemaleddin Abdullah" olduğu anlamı çıkmaktadır. Osman Turan "Kemâleddin" ibaresini hiç yazmamıştır (Osman Turan, "Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri" 12/45 (1948), 150, 155.)

⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/147-8.

⁶⁸ Mü'min (Gafir) Suresi 40/17.

⁶⁹ Abese Suresi 80/34-37.

- (9) جميع الحانت المنفرد بظاهر قونيه بناحية باب المسلخ في صف القصابين المنتهية حدودها إلى ملك مريم بنت عبد الله و إلى وقف منسوب إلى شرف خاتون و إلى الزقاق (العز النافذ)⁷⁰ و إلى الطريق.
- (10) و جميع الحانت الآخر بقونيه بصف الخفافين المنتهية حدودها إلى ملك قرية يوحنا و إلى ملك عبد الله و إلى ملك سليمان و إلى الطريق.
- (11) و جميع الفرن بقونيه بموضع يعرف بحمام الاختيار المنتهية حدوده إلى الوقف و إلى ملك سنان الامير الياس و إلى ملك بهاء الدين عرب و إلى الطريق.
- (12) و جميع قطعة ارض بظاهر مدينة قونيه تعرف بارض رقيه يار ينتهي حدودها إلى ملك نور الدين الفارض/الفارض/العارض/الغارض⁷¹ و إلى ملك قمر و إلى ملك قرية حاجي و إلى الطريق.
- (13) و جميع قرية المسماة بسيزمه من مضافات محروسة قونيه المنتهية حدودها إلى اراضي (قرية علو قتلغ)⁷² و إلى جبل يعرف بمرميا و إلى جبل فراغوس و إلى جبل ايلو قيا و إلى جبل اغز بيل و إلى تل كنار قيا و إلى جبل يارق ابرق و إلى جبل ارطاش و إلى الوادي و إلى الطريق.
- (14) بجميع حدودها و حقوقها و تابعها و لواحقها و ما بعد من مضافاتها داخلاً و خارجاً متصلاً و منفصلاً رسمياً و شرعياً عرفياً و عادياً قليلاً كان أو كثيراً سمي أو لم يسم ذكرراً أو لم يذكر وفقاً صحيحاً شرعياً و تصدق بذلك كله تصديقاً معتبراً مرضياً و حبس ذلك تحبباً جائزاً مرعياً مؤبداً مخلداً بئاً بتلاً جزمً فصلاً.
- (15) لا بيع و لا يوهب و لا يملك و لا يورث حتى يرث الله الارض و من عليها و هو خير الوارثين على أن يشتغل و يؤجر بالافضل و الاكثر و لا يعقد على شيء مما يتصور اجارته عقد يزيد مدته على سنة واحدة أو على ثلاث سنين إن دعت الحاجة إليها و كانت العظيم في الاجارة إلى ثلاث سنين و لا يؤجر اجارة طويلة في عقود متعددة فمن خالف هذا العقد باطل مفسوخ و يد المستأجر عارية.
- (16) فيبدأ أولاً مما حصل من ريع بعمارة الاوقاف المذكورة و ما خرب ثم بعمارة المسجد و الزاوية المذكورة جهة ما يخلخل منهما ثم يرتب الحصر و البسط و الزيت و الشمع في الليالي المباركة كليلة الرغائب و ليلة النصف من شعبان و ليلة السابع العشرين من شهر رمضان. ثم يصرف مما فضل من الربيع بعده بيت ما شرح إلى المتولي الذي يبيته فيما بعد نصف العشر و ذلك سهم من أصل عشرين سهم. و يصرف الثاني من الفاضل بعد اخراج نصف العشر إلى مصالح امام المسجد و المؤذن و شيخ الزاوية و مصالح الواردين و النازلين بالزاوية المذكورة حسب ما يجتهد و يراه المتولي.
- (17) و قد فوض الواقف المذكور التولية إلى نفسه ما دام في قيد الحياة اطال الله عمره و بعده إلى عصباته و بعدهم إلى اولادهم و اولاد اولادهم ما تناسلوا و الاصلح و الارشد مقدم و بعدهم إلى (اولاد)⁷³ اخواته و اولادهم و اولاد اولادهم نسلأ بعد نسل الاصلح و الارشد و بعدهم إلى عتقائه الاصلح فالاصلح و بعدهم إلى اولادهم و اولاد اولادهم نسلأ بعد نسل الاصلح و الارشد و بعدهم إلى عتقاء عصباته الاصلح و بعدهم إلى اولادهم ما تناسلوا الاصلح و بعدهم إلى عتقاء اولادهم الاصلح و بعدهم إلى اولادهم الاصلح و الارشد. و إن لم يبق من المذكورين احد فوض التولية إلى كل قاض و حاكم يتولى القضاء بمحروسة قونيه.

⁷⁰ Bu ibare belgede noktasız olarak yazılmış olup bu şekilde olması muhtemeldir fakat tam olarak nasıl okunması gerektiği anlaşılamamıştır.

⁷¹ Belgede bu ibare noktasız yazıldığı için ve net bir şekilde okunamadığı için farklı şekillerde okunmaya müsaittir.

⁷² Bu ibare belgede noktasız olarak yazılmış olup bu şekilde olması muhtemeldir fakat tam olarak nasıl okunması gerektiği anlaşılamamıştır.

⁷³ Belgede bu kelime yazılmış ancak, mana ve siyak-sibak açısından olması daha uygun olmaktadır. Sehven yazıldığı düşünüldüğü için parantez içerisinde verilmiş ve tercümesine eklenmemiştir.

(18) و إن خرب المسجد و الزاوية المذكورين و تعذر استجدادهما⁷⁴ أو استحداث احدهما يصرف فوائد الوقف بعد العمارات إلى فقراء المسلمين و محتاجهم اي كانوا في مشارق الارض و مغاربها "مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ"⁷⁵

(19) لا يحل لاحد يؤمن بالله و اليوم الآخر من خليفة و سلطان و لا لاحد من الناس قاطبة نقض هذا الوقف و لا تغييره و لا تبديله. "فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ"⁷⁶ و عليه لعنة الله و الملائكة و الناس اجمعين و لعنة اللاعنين إلى يوم الدين "وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا"⁷⁷ و لا يقبل الله صومًا و لا صلوة و لا زكاة و لا صرفًا و لا عدلًا و لا سجودًا و لا هجودًا. و أحله محل فرعون و نمرود و عاد و ثمود و خرطه في زمرة الاخسرین اعمالًا "الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يُحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا"⁷⁸

(20) ثم إن الوقف المذكور لا زال موقفًا على الخيرات اخرج جميع الاوقاف المذكورة من يده و سلمهما إلى من يسوغ التسليم إليه شرعًا ثم يسلمهما موالى التولية.

(21) و سأل الحاكم الموقع اعلاه دام علاه الحكم بصحة الوقف و لزومه فأجابه و حكم بصحة الوقف و لزومه و نفاذه و إمضائه حكمًا صحيحًا شرعيًا و قضى بجميع ما حكم قضاءً لازمًا و مرضيًا. و أشهد على حكمه العدول و الثقاة بعد أن استخار الله تعالى كثيرًا أو اعتمده في جميع امانته هاديًا و نصيرًا.

(22) بجميع ذلك وقع الاشهاد في منتصف شهر صفر ختمه الخير و الظفر سنة ست و اربعين و ستمائة. و الحمد لله النعم.

(23) صح الوصل الاصل. كتبه كاتب.

(24) (شهود الحال)⁷⁹:

شهدت اقرار المقر الوقف المذكور اعز الله انصاره بجميع ما فيه حسب المشروح و أنا اسحق بن شاهنشاه بن سليمان الدوركي و هذا خطي.

شهدت على اقرار الوقف المتصدق المذكور تقبل الله منه بجميع ما فيه حسب المشروح و أنا ابو بكر بن علي المتفقه ابلساري و بخطه يدي.

شهدت على اقرار الوقف المتصدق المذكور تقبل الله منه بجميع ما فيه حسب المشروح و أنا جويان بن سنقر بن باي قوجه الاماسروي المنعم و هذا خطي.

شهدت على اقرار المقر الوقف المذكور اعز الله انصاره بجميع ما فيه حسب المشروح و أنا ابن احمد ابن عمر الحصكفي بخطي.

شهدت على اقرار الوقف المذكور اعلى الله شأنه بجميع ما ذكر و شرح فيه و أنا يوسف بن ابراهيم بن بغراخان الدوقاتي و هذا خطي.

حرر هذا الوقفية اضعف الخلائق و افقرهم (و المحتاج)⁸⁰ إلى رحمته الفريد يوم يحيى بن يوسف بن ابي سعد السينجاني المنجي يومئذ غفر الله له و لجميع المسلمين و رزقه ما يتمناه من امر دينه بمحمد و آله و من اصطفاه.

⁷⁴ Belgede bu kelime (استجداهما) şeklinde yazılmıştır ancak mana ve siyak-sibak açısından bu şekilde yazılmış ve tercüme edilmiştir.

⁷⁵ Hud Suresi 11/107.

⁷⁶ Bakara Suresi 2/181.

⁷⁷ Nisa Suresi 4/93. Belgede ayet-i kerîmedeki (عظيم) kelimesi yerine (اليم) kelimesi kullanılmıştır.

⁷⁸ Kehf Suresi 18/104.

⁷⁹ Belgede bu ifade bulunmamaktadır. Fakat genellikle vakfiyelerde şahitlerin isimleri yazılmadan önce bu şekilde bir ifade yer aldığı için parantez içerisinde eklenmiştir.

⁸⁰ Bu kelime belgede yazılmamıştır, fakat mana ve siyak-sibak açısından bu şekilde olmasının daha doğru olacağı düşünüldüğü için parantez içerisinde hem metne hem de tercümesine eklenmiştir.

Ek. 4. Karatay Mescidi

